
JONGEREN EN SOCIAL MEDIA

Een onderzoek naar passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting over (on)veilig social media gebruik van jongeren van afdeling Y binnen instelling X.

Naam: Madelon Snuverink

Studentnummer: 2205097

Opleidingsinstituut: Fontys Hogescholen

Opleiding: Bachelor of Social Work

Klas: 4VV02

Studiejaar: 2017-2018

Inleverdatum: 18-01-2019

Onderzoeksbegeleiders: Viola van den Berk en Jan van der Velden

Afstudeerrichting: Generiek

Progresscode: 78V4G-AFOZ

Samenvatting

Social media heeft tegenwoordig een enorme aanwezigheid in de wereld en maakt snelle technologische veranderingen door in het aanbod hiervan. Hierdoor komen er steeds meer vraagtekens over hoe jongeren beschermd en weerbaar kunnen worden tegen de mogelijke schade die social media aan kan richten (Nikken, 2013).

Social media kan een rol spelen op verschillende gebieden, zoals inclusie en diversiteit, informele zorg, langer zelfstandig thuis wonen, huiselijk en seksueel geweld en armoede en schulden (Movisie, 2018). Tegenwoordig is het bijna niet meer mogelijk om geen gebruik te maken van social media en op deze manier deel te nemen aan de samenleving.

Dit betekent dat ook kwetsbare groepen hier steeds meer deel van uitmaken, ondanks dat er kennis over veilig social media gebruik ontbreekt. Niet alleen bij de kwetsbare doelgroep ontbreekt kennis over dit onderwerp, maar ook bij de sociaal hulpverleners. Veel professionals vinden het lastig om jongeren goed te begeleiden in veilig social media gebruik, met name omdat zij zelf te weinig kennis hebben van wat jongeren op social media doen en/of gebruiken (Rinogroep, z.j.). Daarnaast zegt Rinogroep (z.j.) dat volwassenen over het algemeen sneller met argwaan naar social media kijken, wat kan resulteren in wrijving tussen volwassenen (hulpverleners, ouders, verzorgers) en de jongeren.

Omdat het wel belangrijk is om het gesprek aan te gaan over (on)veilig social media gebruik, is het noodzakelijk dat de volwassenen, in dit geval de hulpverleners, ouders en verzorgers, meer kennis en inzicht krijgen over het social media gebruik van jongeren, zodat hier passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting in geboden kan worden. Met name bij de doelgroep die dit onderzoek betreft, namelijk een risicovolle doelgroep met verschillende diagnostiek, is dit belangrijk.

Verscheidene instanties maken een koppeling tussen diagnostiek zoals depressies, hechtingsstoornissen en licht verstandelijke beperkingen (LVB) bij jongeren en social media gebruik (Pardoen, 2017; GGD Brabant Zuidoost, 2018; Nederlands Jeugdinstituut (NJI), 2018).

Op basis van de bevindingen die in de probleemanalyse naar voren zijn gekomen en een verificatie van het probleem bij afdeling Y binnen instelling X, is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

“Hoe kan de sociaal agoog binnen instelling X de jongeren van afdeling Y voorlichten, ondersteunen en begeleiden in veilig social media gebruik, om onveilig social media gebruik te voorkomen?”

De hoofdvraag is beantwoord door middel van het uitvoeren van een kwalitatief onderzoek. Door de onderzoeker zijn interviews afgenomen bij de sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X. De leidraad tijdens het afnemen van deze interviews was de topiclijst, deze heeft ervoor gezorgd dat belangrijke onderwerpen die zijn voortgekomen uit het theoretisch kader aan bod zijn gekomen. Naast de onderwerpen uit het theoretisch kader, heeft de onderzoeker de sociaal hulpverleners bevestigd over hun mening en visie op de manier waarop op dat moment begeleiding, ondersteuning en voorlichting werd gegeven en hoe ze dat graag anders zouden zien.

Naar aanleiding van de resultaten van deze interviews is een conclusie getrokken: volgens de respondenten liggen de verbeterpunten met name op het gebied van kennis van de sociaal hulpverlener over social media, kennis van de ouders over social media en ouders betrekken bij dit onderwerp en social media (preventief) inbouwen als onderwerp in de behandeling van de jongeren.

Tenslotte zijn op basis van deze conclusie aanbevelingen geschreven voor de sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X. De aanbevelingen dragen bij aan de verbetering van de begeleiding, ondersteuning en voorlichting van veilig social media gebruik aan jongeren van afdeling Y binnen instelling X door de sociaal hulpverlener.

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek 'Jongeren en social media. Een onderzoek naar passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting over (on)veilig social media gebruik van jongeren van afdeling Y binnen instelling X'. Dit onderzoek is geschreven tijdens de afstudeerfase van de studie Sociale Studies aan de Fontys Hogeschool te Eindhoven. Het onderzoek dat in dit rapport beschreven wordt is uitgevoerd bij afdeling Y van instelling X. Dit onderzoek is geanonimiseerd omwille van de privacy van alle betrokkenen. Dit afstudeeronderzoek beschrijft hoe en op welke manieren jongeren van afdeling Y binnen instelling X beïnvloedt kunnen worden door social media, in hoeverre hier zicht op is vanuit de sociaal hulpverleners werkzaam op afdeling Y binnen instelling X en hoe zij passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting over (on)veilig social media gebruik kunnen vergroten/verbeteren.

De manier waarop dit onderzoek tot stand is gekomen, is te danken aan een bijdrage van verschillende mensen. Ik wil graag mijn onderzoeksbegeleiders, Viola van den Berk en Jan van der Velden, bedanken voor de ondersteuning, begeleiding en feedback tijdens het schrijven van dit afstudeeronderzoek. Zij hebben mij gemotiveerd en richting gegeven op de momenten dat ik dit zelf even uit het oog verloor. Daarnaast wil ik ook graag alle medewerkers van afdeling Y binnen instelling X bedanken, in het bijzonder de respondenten, voor hun welwillendheid om mee te werken aan dit onderzoek ondanks dat zij het ontzettend druk hebben. Zij hebben altijd interesse getoond in dit onderzoek en mij de mogelijkheden en tijd gegeven om dit onderzoek uit te kunnen voeren.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Madelon Snuverink

Eindhoven, januari 2019

Inhoud

Samenvatting.....	1
Voorwoord	4
Inleiding	7
Hoofdstuk 1: Context en probleemschets	9
1.1 Probleemanalyse	9
1.1.1 Macroniveau.....	9
1.1.2 Mesoniveau	10
1.1.3 Microniveau	11
1.2 Probleemstelling	13
1.2.1 Verificatie.....	13
1.3 Onderzoeksdoelstelling.....	14
1.4 Vraagstelling	14
1.4.1 Deelvragen	14
1.5 Begripsafbakening	14
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader.....	16
2.1 Adolescentieperiode en puberteit	16
2.2 Neurologische ontwikkeling	16
2.3 Seksualiteit en relatievorming.....	17
2.4 Smartphone gebruik jongeren	18
2.5 Depressie, hechtingstoornis en licht verstandelijk beperkt.....	19
2.6 Cyberpesten.....	21
Hoofdstuk 3: Methodologie.....	22
3.1 Onderzoekspopulatie en steekproef	22
3.2 Dataverzamelingsmethode	24
3.3 Meetinstrument	25
3.3.1 Betrouwbaarheid	26
3.3.2 Validiteit.....	26
3.4 Data-analyse	27
Hoofdstuk 4: Resultaten	28
4.1 Deelvraag 1.....	28

4.2 Deelvraag 2.....	32
4.3 Deelvraag 3.....	34
Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen	36
5.1 Antwoord deelvraag 1	36
5.2 Antwoord deelvraag 2	37
5.3 Antwoord deelvraag 3	38
5.4 Conclusie hoofdvraag	38
5.5 Aanbevelingen	40
5.5.1 Expertise	41
5.5.2 Visie.....	42
5.5.3 Informatie ouders	42
5.5.4 Vervolgonderzoek	42
Hoofdstuk 6: Discussie	43
6.1 Betekenis en bruikbaarheid	43
6.2 Sterkte – zwakteanalyse	44
Literatuurlijst	47
Bijlagen	52
Bijlage 1: Topiclijst	52
Bijlage 2: Privacyverklaring interview	54
Bijlage 3: Introductie interview	55
Bijlage 4: Codeboom.....	56
Bijlage 5: Informatie respondenten	64

Inleiding

Facebook, Twitter en Instagram zijn enkele voorbeelden van platformen waarop mensen met elkaar kunnen communiceren. Vaak is wat hierop te zien, lezen en horen is, zoals foto's en video's, gebruiksvriendelijk en wordt dit op een leuke manier getoond. Deze platformen stellen de gebruiker hiervan in staat om online te socialiseren met de omgeving waar hij/zij zich in bevindt. Dit fenomeen is iets waar je tegenwoordig bijna niet meer omheen kan en is beter bekend als social media (Social media succes, 2015).

Uit onderzoek van CBS (Van Loon & Nieber, 2015) blijkt dat bijna alle jongeren social media gebruiken. Dit onderzoek heeft laten zien dat jongeren om verschillende redenen gebruik maken van social media, zoals voor de lol, om contact te houden, om te kijken wat anderen doen, maar ook uit verveling.

Het is voor het eerst dat jongeren zoveel tijd online doorbrengen. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat intensief gebruik van social media invloed heeft op de hersenen van de jongeren (Universiteit Leiden, 2018). Er is namelijk bewezen dat wanneer jongeren in de adolescentiefase zitten, het brein nog in ontwikkeling is en vatbaar is voor invloeden van de omgeving, onder andere leeftijdsgenoten hebben hier invloed op. Hiertegenover staat dat de invloed van ouders/verzorgers juist daalt.

Rinogroep (z.j.) zegt dat veel professionals het lastig vinden om jongeren goed te begeleiden in social media gebruik. Een factor die hierin meespeelt is dat de professionals zelf te weinig kennis hebben van wat jongeren op social media doen en/of gebruiken.

Dit probleem lijkt ook te spelen binnen op de afdeling waar dit onderzoek is uitgevoerd, afdeling Y binnen instelling X. Instelling X is een organisatie die kinderen, jongeren en ouders ondersteunt bij complexe vragen op het gebied van opgroeien en opvoeden. Instelling X biedt meerdere hulpvormen aan voor zowel ouders als jongeren. De jongeren binnen instelling X zijn vaak een kwetsbare en risicovolle doelgroep. Er kan sprake zijn van complexe achtergrondsituaties en verschillende diagnoses (Combinatie Jeugdzorg, z.j.).

Ondanks dat er op dit moment op verschillende manier begeleiding, ondersteuning en voorlichting met betrekking tot (on)veilig social media gebruik wordt gegeven aan de jongeren van afdeling Y binnen instelling X, lijkt dit nog niet voldoende te zijn. Meerdere sociaal hulpverleners van afdeling Y hebben aangegeven dat zij het probleem van overmatig social media gebruik herkennen, dat zij weinig zicht hebben op wat de jongeren van afdeling Y nu daadwerkelijk bezighoudt op social media en dat zij de begeleiding, ondersteuning en voorlichting van (on)veilig social media gebruik willen vergroten/verbeteren (persoonlijke communicatie, 2018). Dit is een van de aanleidingen geweest om dit onderzoek uit te voeren.

Een tweede aanleiding om dit onderzoek uit te voeren, is de eigen ervaring van dit probleem, namelijk het ontbreken van voldoende passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting over (on)veilig social media gebruik. De onderzoeker heeft de eigen ervaring van dit probleem opgedaan tijdens de stageperiode op afdeling Y binnen instelling X.

In dit onderzoek zal worden onderzocht op welke manier er op dit moment begeleiding, ondersteuning en voorlichting wordt gegeven door de sociaal hulpverleners aan de jongeren van afdeling Y binnen instelling X over (on)veilig social media gebruik, op welke manieren daar nog dingen in missen en op welke manieren de sociaal hulpverleners van afdeling Y dit meer aan zouden willen bieden. Dit is dan ook het doel van het onderzoek, op deze manier kan de onderzoeker aanbevelingen schrijven, wat de sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X in staat stelt om de passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting over (on)veilig social media gebruik te verbeteren/vergroten. Tenslotte wordt hierdoor ook meer bewustwording gecreëerd over het onderwerp 'veilig social media gebruik' onder de sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X.

De opbouw van het onderzoeksrapport wordt weergegeven in tabel 1:

Hoofdstuk 1	Context en probleemschets Uitgelicht op macro-, meso- en microniveau. Hierop volgen de probleemstelling en de hoofd- en deelvragen.
Hoofdstuk 2	Theoretisch kader Toelichting van relevante theorieën die bijdragen aan het beantwoorden van de deelvragen.
Hoofdstuk 3	Methodologie Beschrijving van de onderzoekspopulatie en het meetinstrument waarmee data verzameld is.
Hoofdstuk 4	Resultaten Weergave van de resultaten van de interviews per deelvraag.
Hoofdstuk 5	Conclusie en aanbevelingen Antwoorden op de deelvragen, conclusie van de hoofdvraag en aanbevelingen voor afdeling Y binnen instelling X.
Hoofdstuk 6	Discussie Discussie over de bruikbaarheid en validiteit van het onderzoek en een beschrijving van de sterkte-zwakteanalyse.

Tabel 1: Opbouw van het onderzoeksrapport

Hoofdstuk 1: Context en probleemschets

In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 1.1 de probleemanalyse beschreven. In paragraaf 1.2 wordt de hierop volgende probleemstelling toegelicht. Hierbij hoort de onderzoeksdoelstelling, deze zal beschreven worden in paragraaf 1.3. Paragraaf 1.4 zal een beschrijving zijn van de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek en in paragraaf 1.5 worden de begrippen die betrekking hebben op dit onderzoek afgebakend.

1.1 Probleemanalyse

1.1.1 Macroniveau

Social media en jongeren

Social media heeft invloed over heel de wereld. Dagelijks worden gebruikt mobiele telefoons, waarop op applicaties als Facebook, Twitter, Snapchat en nieuwssites gekeken wordt. Jongeren besteden tegenwoordig gemiddeld veel van hun tijd online, echter is er nog weinig informatie over de invloed van dit intensieve gebruik op de ontwikkeling van jongeren (Universiteit Leiden, 2018).

Verschillende onderzoeken uit de afgelopen jaren laten zien dat jongeren zeer gevoelig zijn voor beloningen en sociale acceptatie. Daartegenover staat dat zij ook gevoelig voor afwijzing zijn en het gevoel van er niet bij horen. Ook blijkt uit onderzoeken dat jongeren gevoelig zijn voor de meningen van anderen online. De impulscontrole van jongeren is nog in ontwikkeling, waardoor zij sterk kunnen reageren op signalen van erbij willen horen. Aan de andere kant zijn jongeren extra gevoelig voor buitensluiting op het internet. Daarnaast blijkt dat emotie vaak een grote rol speelt bij de interpretatie van mediaberichtgeving, waaronder nepnieuws (Universiteit Leiden, 2018).

Doordat de media tegenwoordig een enorme aanwezigheid heeft in de wereld en deze ook snelle technologische veranderingen doormaakt in aanbod, komen er steeds meer vraagtekens over hoe jongeren beschermd kunnen worden tegen mogelijke schade die de media aan kan richten en hoe deze jongeren hier weerbaar tegen kunnen worden (Nikken, 2013). De onderwerpen die voorbijkomen op social media zijn enorm divers. Een onderwerp dat veelvuldig voorkomt op social media is seksualiteit. Enkele voorbeelden van seksualiteit op social media zijn naaktbeelden, sekse-stereotiep rolgedrag, voldoen aan schoonheidsidealen en relatievorming online (Seksuele vorming, 2019).

Seksualiteit komt veel voor op verschillende social media platformen die jongeren gebruiken of media die gericht zijn op jongeren zoals films, series en videogames. Door inhoudsanalyses blijkt dat het beeld wat geschetst wordt over seksualiteit en relatievorming in dit soort media niet realistisch is, wat ervoor kan zorgen dat jongeren een ideaalbeeld creëren dat niet kloppend is. Doordat jongeren meer risicogedrag vertonen in hun adolescentieperiode, ontstaan er grote zorgen over de beschikbaar- en toegankelijkheid van seks gerelateerde media en wat de gevolgen hiervan zijn op het gedrag van de jongeren (Nikken, 2013).

Jongeren kunnen negatief beïnvloed worden, zij kunnen gedrag of dingen die zij online zien kopiëren, doordat bijvoorbeeld seks en geweld terugkerende onderwerpen zijn op social media. In vrijwel elk land ter wereld geldt er een leeftijdsgrens voor het bekijken seks en geweld gerelateerde social media,

waardoor jongeren weinig tot geen toegang zouden moeten hebben tot deze onderwerpen, echter is dit in de realiteit vaak niet zo. Naast de mogelijke negatieve invloed van social media over seks en geweld, is er ook zorg wat de invloed is van traditionelere mediadragers zoals televisie en films. De zorg over, van en voor deze media ontstaat mede door het vele vertoon van grof taalgebruik, enge beelden, alcohol- en middelengebruik en discriminatie. De zorg die ligt bij het gebruik van social media heeft met name betrekking op de risico's van cyberpesten, hackers, sexting en grooming (Nikken, 2013).

Social media en ouders

Niet alleen jongeren hebben steeds meer te maken met het gebruik van social media, ook volwassenen zullen zich hierbij neer moeten leggen. Dit is niet altijd vanzelfsprekend voor, in dit geval de ouders/verzorgers van de jongeren, gezien zij in een andere soort samenleving zijn opgegroeid dan de samenleving van nu. Dit kan resulteren in incapabele begeleiding van ouders naar jongeren toe met betrekking tot begeleiding, ondersteuning en voorlichting van (on)veilig social media gebruik. Daarnaast lijken ouders/verzorgers soms het gevoel te hebben dat het weinig zinvol is om jongeren hierin te begeleiden, omdat social media een grotere invloed heeft dan ouders/verzorgers zelf, mede door gebrek aan kennis over en van social media. Ook zijn er ouders die denken "mijn kind gebeurt dat niet" wanneer zij horen over de gevaren van social media. Hierdoor bieden zij weinig bescherming aan hun kinderen wanneer het over social media gaat en gaan ouders pas over tot actie wanneer er daadwerkelijk wat voorvalt met hen eigen kind, zodra het eigenlijk al te laat is. Uit deze ontwikkelingen en problematieken met betrekking tot social media komt naar voren dat niet alleen jongeren ondersteuning en meer informatie nodig hebben over social media, maar ook ouders hebben dit nodig (Jongmans & Nikken, 2013).

1.1.2 Mesoniveau

De invloed die social media heeft zowel een positieve als negatieve kant. Mensen kunnen elkaar makkelijker vinden en leren kennen en nieuwe technologische ontwikkelingen kunnen helpen bij ondersteuning van zorg en welzijn wat een positief gevolg is. Negatieve gevolgen kunnen zijn dat social media gebruikt wordt om kwetsbare mensen te pesten, af te persen of betrekken bij criminele activiteiten, hier kunnen mensen via social media sneller en makkelijker mee in aanraking komen (Movisie, 2018).

Tegenwoordig is het bijna niet mogelijk om geen gebruik te maken van social media en via deze manier deel te nemen aan de samenleving. Dit betekent dat ook kwetsbare groepen hier steeds meer deel van uit gaan maken, ondanks dat de kennis over veilig social media gebruik ontbreekt. Uit een onderzoek van Mediawijzer (Movisie, 2018) blijkt dat de helft van de volwassen mensen niet mediawijs is, dit geldt met name voor de kwetsbare mensen. Het is van belang dat er ondersteuning geboden wordt bij het gebruik van social media.

Gebruik van social media binnen instanties

Er zijn steeds meer zorginstellingen die zelf gebruik maken van social media en hierdoor ook meer kennis over dit onderwerp vergaren. Uit onderzoek blijkt dat er verschillende problemen geconstateerd worden bij het gebruik hiervan, namelijk gebrek aan tijd en budget. Een gevolg hiervan is dat er minder gebruik wordt gemaakt van social media en er dus ook minder goed mee kan worden gegaan met de ontwikkelingen die social media doormaakt. Zorginstanties ervaren zelf dat het wel noodzakelijk is om bij te blijven met social media gebruik, maar ondanks de voornemens om hier meer in te investeren, lijkt het gebruik hiervan niet te stijgen. Een verklaring hiervan kan zijn dat zorginstanties bang zijn voor negatieve publiciteit waardoor ze voorzichtiger worden, wat voort kan komen uit onwetendheid over social media gebruik (Van Iperen, 2014).

Uit onderzoek blijkt dat veel zorginstanties al wel actief zijn op social media en dat zij aansluiten bij de ontwikkeling van belang vinden. Met name in de jeugdzorg zijn initiatieven te zien met betrekking tot dit onderwerp. In verschillende jeugdzorginstanties wordt geëxperimenteerd met het gebruik van social media en hoe dit kan worden ingezet. Er blijken veel vragen en problemen te ontstaan over het waarborgen van privacy van zowel medewerkers als cliënten op social media (Van Iperen, 2014).

Begeleiding van social media door de hulpverlener

Doordat social media een steeds grotere rol heeft in de ontwikkeling van jongeren, is het als sociaal (pedagogisch) hulpverlener of opvoedkundige belangrijk om jongeren bewust om te leren gaan met social media en hierbij ook ouders of verzorgers in te ondersteunen (NJI, 2018).

Doordat het gebruik van social media bij hulpverleners nog in de kinderschoenen staat, kunnen zij veel belangrijke informatie missen over cliënten, en ontbreekt de kennis om jongeren te begeleiden in het gebruik van (on)veilig social media gebruik (Calis, 2014).

Veel professionals vinden het lastig om jongeren goed te begeleiden in (on)veilig social media gebruik, voornamelijk omdat zij zelf te weinig kennis hebben van wat jongeren op social media doen en/of gebruiken. Ook wordt er door volwassenen sneller argwanend gekeken naar social media gebruik van jongeren, door de vele gevaren, risico's en negatieve kanten die hierbij horen. Dit kan zorgen voor wrijving tussen volwassenen (hulpverlener, ouders, verzorgers) en de jongeren, omdat de jongeren vaak alleen de positieve en leuke kanten van social media gebruik zien. Het belangrijk om hierover in gesprek te gaan met de jongeren en het is noodzakelijk dat de hulpverlener meer kennis krijgt over het social media gebruik van jongeren, om hierin ook de juiste begeleiding en aansluiting te kunnen bieden (Rinogroep, z.j.).

1.1.3 Microniveau

Instelling X een organisatie die kinderen, jongeren en ouders ondersteunt bij complexe vragen op het gebied van opgroeien en opvoeden (Combinatie Jeugdzorg, z.j.). Verschillende instanties zoals het NJI (2018), GGD Brabant Zuidoost (2018) en Justine Pardoën van Bureau Jeugd en Media (2017) hebben een koppeling gemaakt tussen diagnostiek en social media gebruik. De doelgroep binnen instelling X, waarop dit onderzoek gebaseerd is, betreft jongeren met verschillende diagnostiek zoals depressies, hechtingsstoornissen en licht verstandelijke beperkingen (LVB).

Diagnostiek in combinatie met social media gebruik

Depressie

Wetenschappers hebben ontdekt dat jongeren die veel tijd op social media of computerspellen doorbrengen zich minder gelukkig voelen dan jongeren die meer offlineactiviteiten doorbrengen. Ook blijkt uit dit onderzoek dat het gebruiken maken van social media tot depressieve gevoelens kan leiden. Daarnaast leert het onderzoek ook dat geen gebruik van social media of computerspellen niet direct betekend dat jongeren zich gelukkiger of blijer voelen. Tenslotte is waargenomen dat depressieve gevoelens die ontstaan door social media gebruik geleidelijk toenemen, wanneer er dagelijks gebruik wordt gemaakt van social media (Te Voert, 2018).

Hechtingsproblematieken

Jongeren met ernstige gehechtheidsproblematieken kunnen meer moeite hebben met zich veilig en begrepen en op hun gemak te voelen, er kan sprake zijn van verstoorde gedragingen en emoties in contact met ouders en andere sociale contacten (Richtlijnen Jeugdhulp, 2017).

Uit onderzoek blijkt dat jongeren die onveilig gehecht zijn meer kans hebben om later externaliserende gedragsproblemen te laten zien en is het risico op gedragsproblemen het grootst (NJI, 2018).

Licht verstandelijke beperking (LVB)

Tot nu toe is er nog weinig bekend over het social media gebruik onder jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB), echter blijkt uit praktijkervaringen dat jongeren met een LVB vaak tegen problemen met social media gebruik aanlopen, zij vormen zowel online als offline een kwetsbare groep. Een aantal factoren maakt dat jongeren met een LVB een kwetsbare groep vormen, zoals moeite met het begrijpen en op een goede manier interpreteren van informatie (vaak gedeeld op social media), onderontwikkeling van sociale vaardigheden waardoor de communicatie directer en harder kan zijn en waardoor ze makkelijker te beïnvloeden en gevoeliger voor afwijzing en manipulatie zijn. Daarnaast is het inschatten van contacten en situaties online lastiger doordat de jongeren de “ongeschreven regels” van social media gebruik niet begrijpen. Tenslotte hebben jongeren met een LVB geen goed overzicht in hoeverre social media zich kan verspreiden, bijvoorbeeld wie een foto of bericht allemaal kunnen zien zodra het online staat (Heppie Deejs, 2017).

Weerbaarheid van jongeren

Uit onderzoek van een gezondheidsinstelling in zuidoost Brabant blijkt dat 5500 jongeren tussen de vier en achttien jaar niet voldoende weerbaar zijn. Op basis hiervan kan gezegd worden dat het merendeel van de jongeren in zuidoost Brabant voldoende weerbaar zouden zijn. Echter blijkt dat ouders van deze jongeren hier anders over denken, 5% van de ouders vindt dat hun kind (tot twaalf jaar) onvoldoende weerbaar is. Van de ouders van jongeren van twaalf tot achttien jaar vindt 4% dat hun kind niet voldoende weerbaar is. De weerbaarheid van jongeren is in dit geval op verschillende gebieden gemeten zoals het omgaan met teleurstellingen en het durven vragen om hulp wanneer ze worden lastiggevallen, maar ook aangeven wat je wel en niet wilt, voor jezelf opkomen en het bewaken van je eigen grenzen (GGD Brabant Zuidoost, 2018).

Cyberpesten

De weerbaarheid van jongeren wordt op verschillende manieren getest op social media. De invloed van seks en geweld op jongeren door social media is hier een voorbeeld van, maar er zijn ook andere problemen die plaatsvinden op social media. Een onderdeel hiervan is cyberpesten. Tegenwoordig is het makkelijk om een slachtoffer te vinden via social media, omdat veel aspecten van de levens van jongeren hierop gedeeld worden. Hierdoor is het makkelijk voor 'cyberbullies' om bijvoorbeeld een vervelende reactie te posten. Naast het geven van vervelende reacties, vallen ook foto's en filmpjes om iemand voor gek te zetten onder cyberpesten (GGD Brabant Zuidoost, 2018).

Choking games

Behalve het cyberpesten is er in deze tijd ook een andere zorgwekkende hype, namelijk de zogeheten stik- of wurgspellen. Deze 'spellen' bestaan al lange tijd, echter wordt het een steeds groter probleem doordat ze gemakkelijk online te vinden is, wat vroeger niet zo was. Dit sluit aan bij het ontbreken van kennis over social media gebruik van ouders volgens Jongmans en Nikken (2013) en Mediawijzer (Movisie, 2018), de mogelijkheden van en op social media hebben een grote verandering doorgemaakt in de afgelopen jaren.

De naam doet voorkomen als een spel, echter is dit een zeer gevaarlijke uitdaging waar jongeren op in gaan online. De bedoeling van het 'spel' is jongeren zichzelf of elkaar te laten verstikken en vlak voordat ze flauwvallen los te laten, hierdoor krijgen de hersenen weer bloed wat een soort 'high' kan veroorzaken. Wat daadwerkelijk gebeurt wanneer dit gevoel ervaren wordt, is het afsterven van hersencellen door een tekort aan zuurstof. Er bestaan meerdere varianten van deze stik- en wurgspellen en deze lijken populair te zijn onder jongeren. De jongeren lijken echter niet te beseffen dat dit serieuze hersenbeschadigingen kan veroorzaken waardoor bepaalde hersenfuncties afnemen, zoals de concentratie en het geheugen (Pardoen, 2017).

1.2 Probleemstelling

Op dit moment is onduidelijk voor de sociaal agoog binnen instelling X hoe jongeren van afdeling Y social media veilig kunnen gebruiken. Doordat deze kennis ontbreekt, mist er passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting in (on)veilig social media gebruik, waardoor jongeren niet voldoende begeleidt, ondersteund en voorgelicht worden in (on)veilig social media gebruik.

1.2.1 Verificatie

Naar aanleiding van een gesprek met verschillende sociaal (pedagogisch) hulpverleners, werkzaam op afdeling Y binnen instelling X, op 10-10-2018 met betrekking tot het onderwerp van dit onderzoek, namelijk passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting van (on)veilig social media gebruik, is goedkeuring gegeven voor het voortzetten van dit onderzoek. Instelling X erkent het probleem van overmatig social media gebruik, waarbij er van de hulpverleners weinig zicht is op wat de jongeren (doelgroep) nu daadwerkelijk bezighoudt. Daarnaast blijkt uit de probleemanalyse dat het onderwerp dat onderzocht wordt relevant is, momenteel heeft social media veel invloed op jongeren tussen de twaalf en achttien jaar.

1.3 Onderzoeksdoelstelling

Aan de hand van dit onderzoek wordt kennis verzameld over (onveilig) social media gebruik van jongeren van afdeling Y binnen instelling X. Met deze kennis worden in dit onderzoeksrapport aanbevelingen geschreven voor de sociaal agoog binnen instelling X, waarmee zij in staat zijn passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting te bieden gericht op (on) veilig social media gebruik van jongeren van afdeling Y.

1.4 Vraagstelling

Hoe kan de sociaal agoog binnen instelling X de jongeren van afdeling Y voorlichten, ondersteunen en begeleiden in veilig social media gebruik, om onveilig social media gebruik te voorkomen?

1.4.1 Deelvragen

Deelvraag 1

Op welke manier heeft de sociaal agoog zicht op het gebruik van social media, en de risico's en gevaren hiervan, van jongeren van afdeling Y binnen instelling X?

Deelvraag 2

Wat mist de sociaal agoog binnen instelling X op dit moment om passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting te bieden en meer zicht te krijgen op hoe de jongeren van afdeling Y gebruik maken van social media?

Deelvraag 3

Op welke manier kan de sociaal agoog van afdeling Y binnen instelling X begeleiding, ondersteuning en voorlichting inzetten om meer zicht te krijgen in het social media gebruik van jongeren van afdeling Y binnen instelling X?

1.5 Begripsafbakening

Sociaal agoog	De sociaal agoog bestudeert hoe mensen veranderen en op welke manier deze processen beïnvloed kunnen worden. In dit onderzoek is de sociaal agoog gericht op het gebied van opvoedingsvragen en ontwikkelingsproblemen. De sociaal agoog binnen instelling X wordt ondersteund door een gedragswetenschapper (Nationale Beroepengids, z.j.; Combinatie Jeugdzorg, 2017).
Instelling X	Instelling X ondersteunt kinderen, jongeren en ouders bij ingewikkelde vragen op gebied van opvoeden en opgroeien. Dit onderzoek is uitgevoerd op afdeling Y, waar jongeren in behandeling komen wanneer zij het gevoel hebben niet vooruit te komen en steeds meer in conflict raken met hun omgeving (Combinatie Jeugdzorg, z.j.)

Jongeren	De jongeren op afdeling Y zijn zowel schoolgaande als niet-schoolgaande jongeren tussen de twaalf en de achttien jaar. De jongeren lopen vaak op meerdere gebieden vast, wat zich uit in motivatie- en gedragsproblemen (Combinatie Jeugdzorg, 2017).
Social media	Sociaal netwerk waarbij mensen online met elkaar in verbinding staan, met elkaar kunnen communiceren en informatie met elkaar delen (Mediawijsheid, 2018).
Voorlichten	Door middel van communicatie, informatie geven aan, in het geval van dit onderzoek, de jongeren binnen afdeling Y en daarbij ook advies en instructies geven met betrekking tot het gebruik van social media (Van den Akker, 2009).
Ondersteunen	In het geval van dit onderzoek, ondersteunt de sociaal agoog de jongeren binnen afdeling Y met betrekking tot gebruik van social media en hoe zij hier op een veilige manier mee om kunnen gaan en gebruik van kunnen maken (Duimel & Meijering, 2013).
Begeleiden	Er wordt begeleiding gegeven aan jongeren door middel van het geven van handvaten en gedragsregels die betrekking hebben op social media.
Veilig	In de context van dit onderzoek gaat het om veiligheid op social media, hierbij draait het om het beschermd zijn of beschermd voelen tegen bedreigingen die ontstaan door het gedrag van anderen. Daarnaast wordt er gericht op het aanleren van herkennen van gevaar op social media en jongeren hierover informeren en het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag (School en Veiligheid, z.j.; Voion, z.j.)
Risico's/gevaren	De inhoud, het aanbod en de verleidingen die jongeren van afdeling Y tegen komen op social media zoals cyberpesten, sexting, grooming en uitdagingen waarbij er schade wordt aangericht aan het eigen lichaam (Nikken, 2013).
Invloed	In dit onderzoek gaat het om de mate waarin social media effect heeft op de gedragingen van jongeren op afdeling Y.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

Dit hoofdstuk vormt de theoretische aanvulling op de eerder beschreven probleemanalyse. In paragraaf 2.1 wordt de adolescentieperiode en puberteit toegelicht. Paragraaf 2.2 is een beschrijving van de neurologische ontwikkeling van jongeren. Seksualiteit en relatievorming van jongeren worden beschreven in paragraaf 2.3 en in paragraaf 2.4 wordt het smartphone gebruik van jongeren uitgelegd. Tenslotte wordt in paragraaf 2.5 een beschrijving gegeven van depressie, hechtingsstoornis en licht verstandelijke beperking bij jongeren en paragraaf 2.6 komt het onderwerp cyberpesten aan bod. Al onderwerpen in deze paragrafen bevatten een koppeling met (on)veilig social media gebruik.

2.1 Adolescentieperiode en puberteit

De doelgroep waarop dit onderzoek gebaseerd is betreft jongeren in een leeftijd van twaalf tot achttien jaar. Deze levensperiode wordt ook wel de adolescentie genoemd, wat betekend dat een jongere bezig is met het proces om op te groeien tot een volwassen lid van de maatschappij (Clerkx, De Groot, & Prins, 2011).

Er zijn verschillende kenmerken die passen bij de adolescentiefase, met name tijdens de puberteit, zoals impulsiviteit en gevoelig zijn voor invloed van de omgeving. Tegenwoordig lijkt er vaak gezegd te worden dat jongeren nu meer problemen veroorzaken dan vroeger, echter blijkt dat het gedrag van de jongeren (in de puberfase) te passen bij deze ontwikkelingsfase zoals dat vroeger ook al was, ten opzichte van de maatschappelijke ontwikkeling (Crone, 2018).

Gemiddeld genomen gaan jongeren zonder al te grote problemen door deze levensfase, echter ervaart elke jongere wel eens het gevoel van onzekerheid. Tijdens de adolescentie verandert de manier waarop jongeren over zichzelf en bijvoorbeeld hun ouders denken, dit kan resulteren in bijvoorbeeld het minder in vertrouwen nemen van ouders. Dit kan ervoor zorgen dat de communicatie tussen de jongeren en hun ouders moeizaam kan verlopen. Doordat de hersenen veel veranderingen doormaken in de adolescentieperiode, zoals het beter leren plannen en het in bedwang houden van emoties, kan er op een andere manier gekeken worden naar het gedrag en de motivaties van de jongeren. Zij lijken zich volwassener te kunnen gedragen doordat de hersenen anders gaan werken en verschillende hersengebieden op een andere manier gaan functioneren. Daarnaast kunnen groeiperiodes van de hersenen worden beïnvloed door de omgeving waarin de jongeren zich bevindt, zoals hoe de jongeren zichzelf ziet of hoe hij of zij omgaat met anderen.

Niet alleen hebben de veranderingen van de hersenen invloed op het gedrag van de jongeren, maar ook hormonen spelen een rol in het gedrag van de puberende jongeren. Hormonen kunnen invloed hebben op manier waarop jongeren omgaan met emoties en het aangaan van sociale interactie, dit geldt ook voor het leven online (Crone, 2018).

2.2 Neurologische ontwikkeling

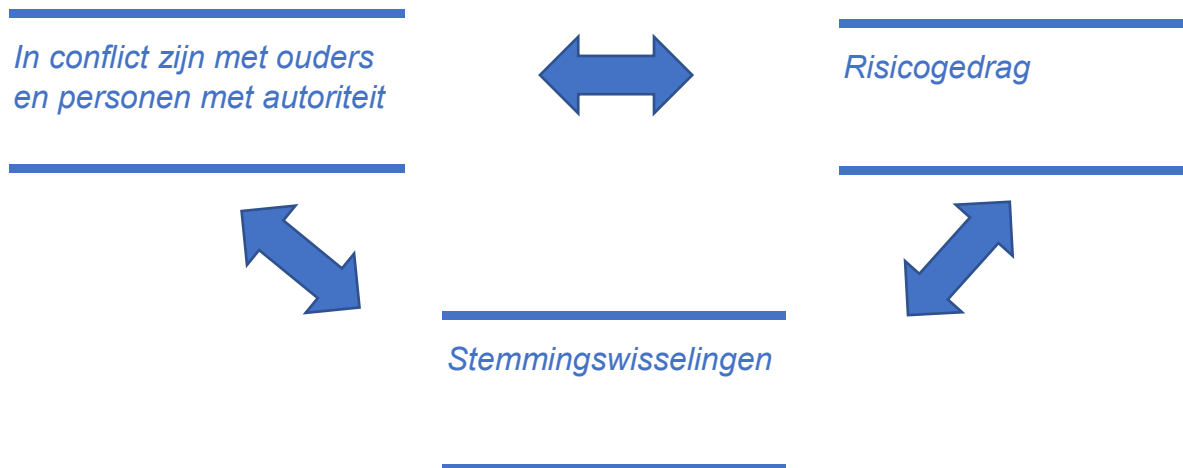
Zoals eerder beschreven, maken de hersenen in de adolescentieperiode veel veranderingen door. Steeds meer hersengebieden gaan met elkaar samen werken, wat ervoor kan zorgen dat sommige periodes in de adolescentie makkelijk gaan en anderen juist moeilijk. Wanneer de hersengebieden

nog niet goed in balans zijn, kan het snel omslaan van het gedrag van de jongeren een gevolg hiervan zijn (Crone, 2018).

Een kenmerkend voorbeeld van het gedrag van de jongeren kan hierdoor verklaard worden, namelijk de risicofase. Doordat het hersengebied dat zorgt voor 'emotionele kicks' aan het werk is, maar het gebied dat ervoor zorgt dat emoties beheerst worden nog niet volgroeid is, zal de jongere sneller gevaarlijk gedrag laten zien, maar is de jongere nog niet in staat om dit gedrag te beheersen tot een veilige situatie. De jongere is op dit moment nog niet in de staat om gevolgen van zijn of haar acties te overzien (Crone, 2018).

Dat wat we nu weten over het gedrag van jongeren in de adolescentieperiode sluit deels aan bij wat men hier vroeger al over wist. Psycholoog Stanley Hall (1904) zegt dat de adolescentie een periode is van moeilijk en roerig gedrag. Hall (1904) stelt dat er drie elementen invloed hebben op het gedrag van de jongeren in de adolescentiefase (zie figuur 1):

Figuur 1: Elementen die invloed hebben op het gedrag van jongeren in de adolescentiefase (Hall, 1904)

Er ontstaan vaker conflicten tussen de jongeren en ouders/personen met autoriteit tijdens de adolescentieperiode, omdat de jongeren in deze periode steeds meer tegen de ouders/personen met autoriteit ingaat en deze steeds meer in twijfel trekt, in plaats zomaar te doen wat er gezegd wordt. Daarnaast lijken adolescenten emotioneel kwetsbaarder te zijn dan in andere levensfasen en ervaren zij meer stemmingswisselingen. Tenslotte lijkt de adolescent meer risicogedrag te vertonen, in deze fase probeert de jongeren vaker nieuwe dingen uit dan op latere leeftijd, zoals gebruik van alcohol, drugs of criminaliteit (Alleydog, 2018).

2.3 Seksualiteit en relatievorming

In de adolescentiefase krijgen jongeren te maken met de puberteit en de invloed hiervan op de sociale identiteit. De puberteit kan er bij jongens en meisjes anders uitzien. Meisjes kunnen meer last hebben van bijvoorbeeld depressiviteit, met name wanneer zij op jonge leeftijd in de puberteit raken. Dit zou een gevolg kunnen zijn van hormonen, maar ook veranderingen van het lichaam door de hormonen kan een gevolg zijn. Het lichaam verandert volop tijdens de puberteit, wat kan resulteren in een ander lichaam dat als 'perfect' wordt neergezet in de media. Jongens voelen zich daarentegen vaak beter

over zichzelf en lijken populairder te worden wanneer zij in de puberteit raken, voor dit verschil is nog geen duidelijke verklaring (Crone, 2018).

Door veranderingen aan het lichaam en hoe de jongere zich voelt tijdens de puberteit, veranderen ook de seksuele interesses. Wanneer jongeren ouder worden, lijken zij meer seksueel actief te worden. Uit onderzoek van CBS (2017) blijkt dat de leeftijd waarop iemand voor het eerst geslachtsgemeenschap heeft ruim achttien jaar is, dit is meer dan een jaar ouder dan in 2012. Een verklaring voor de stijging van deze leeftijd kan zijn dat er steeds meer gebruik wordt gemaakt van social media met betrekking tot seksueel gedrag, zoals bijvoorbeeld sexting, waardoor jongeren pas na deze fase beginnen aan het hebben van geslachtsgemeenschap (Crone, 2018).

Zowel jongens als meisjes experimenteren in de adolescentie op het relationele en seksuele gebied, echter kan dit er bij jongens en meisjes wel anders uitzien. Jongens kunnen meer gericht zijn op het opdoen van seksuele ervaringen, terwijl meisjes zich meer bezighouden met hoe de kwaliteit van een relatie is. Meisjes kunnen geslachtsgemeenschap meer als intiem ervaren, jongens vinden het daarentegen meer iets dat erbij hoort. Daarnaast lijkt het zo te zijn dat jongens vaker het initiatief nemen tot seksueel contact, voor meisjes kan het als lastig worden ervaren om dit af te houden uit angst om hierom afgewezen te worden (Clerkx et al., 2011).

Op vriendschappelijk gebied lijkt er ook verschil te zijn in de relaties van jongens en meisjes. Meisjes maken meer individuele, hechte vriendschappen, jongens gaan meer met elkaar om in groepen. Tegenwoordig lijken zowel jongens als meisjes steeds meer vrienden te hebben, een oorzaak hiervan kan zijn het gebruik van social media. Online contact lijkt meer oppervlakkig te zijn omdat het bijvoorbeeld ontbreekt aan non-verbale communicatie of op een juiste manier emoties interpreteren. Doordat jongeren steeds meer vrienden hebben blijft dit ook zo, er is minder tijd om hechte vriendschappen te sluiten omdat alle vriendschappen onderhouden moeten worden (Clerkx et al., 2011).

2.4 Smartphone gebruik jongeren

Tegenwoordig wordt er veel meer gebruik gemaakt van smartphones dan een aantal jaren geleden. De smartphone wordt voor verschillende dingen gebruikt, maar met name voor internet, of applicaties die gebruik maken van een internetverbinding. Jongeren hebben in deze tijd bijna allemaal wel een smartphone waarop zij ontelbaar veel applicaties kunnen downloaden, zonder dat er zicht op is wat de jongere nu eigenlijk downloadt. Doordat de smartphone vaak binnen handbereik van de jongere is en deze steeds vaker aangaat, wordt de focus van de jongere steeds meer gericht op de smartphone (Haverlag, 2013).

In de puberteit hangt impulsiviteit samen met de manier waarop de hersengebieden verbinding maken met elkaar (Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), 2016). Nu blijkt uit onderzoek dat impulsiviteit ook samenhangt met de manier waarop de jongere afhankelijk is van zijn of haar smartphone (Thomée, Hersenstam & Hagberg, 2011). Impulsiviteit staat in verband met verschillende gedragssystemen. Het Behavioral Activation System (BAS) is een systeem dat ervoor

zorgt dat er op zoek wordt gegaan naar directe beloning. Impulsiviteit kan een vorm zijn van het zoeken naar een beloning waarbij de remming niet aanwezig is.

In de adolescentiefase is het willen krijgen van een directe beloning sterk aanwezig, dit komt doordat het gebied van de hersenen dat gevoelig is voor een beloning een sterke reactie oproept. Wanneer de jongeren een bericht ontvangt op zijn of haar smartphone kan dit een belonend gevoel geven, bijvoorbeeld doordat zij op de hoogte zijn van waar anderen mee bezig zijn, wat een direct gevoel van plezier geeft (Haverlag, 2013).

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat overmatig gebruikt van een smartphone (met internet) een grotere kans op verschillende psychische klachten kan veroorzaken. Wanneer jongeren niet meteen antwoorden op een berichtje of telefoontje van iemand, kan dit resulteren in een schuldgevoel bij de jongeren, namelijk het er niet onmiddellijk kunnen zijn voor een ander. Verschillende symptomen kunnen van dit schuldgevoel en overmatig gebruik van de smartphone een gevolg zijn, zoals depressiviteit, eenzaamheid en angst (Haverlag, 2013).

2.5 Depressie, hechtingstoornis en licht verstandelijk beperkt

Depressie

Wanneer een jongere is gediagnostiseerd met een depressie, zijn de kenmerken die hierbij passen vastlopen op school en in sociale contacten. Een gevolg hiervan is dat zij dan ook weinig sociale contacten hebben of kunnen onderhouden en geen gevoel van plezier ervaren, waardoor de jongeren geïsoleerd kunnen raken en in een negatief gevoel blijven hangen. De kenmerken die passen bij deze gevolgen zijn bijvoorbeeld een negatief zelfbeeld, neerslachtige gevoelens en stemmingswisselingen. De jongeren die bekend zijn met een depressie missen vaak de vaardigheden en handvaten om de negatieve spiraal hiervan te doorbreken, waardoor de jongeren zich alleen en machteloos kunnen voelen (Yes we can clinics, 2018; Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie, 2018).

Hechtingsstoornis

Wanneer er sprake is van een hechtingsstoornis, betekend het dat de relatie tussen de jongere en de verzorgende verstoord is. Hierdoor kan de jongere zich niet voldoende ontwikkelen tot een emotioneel gezond volwassen persoon, wat weerslag heeft op de relaties die de jongere in het verdere leven aangaat.

Wanneer een jongere veilig gehecht is, is hij of zij in staat om basisvertrouwen en -veiligheid te ontwikkelen. Daarnaast zoekt de jongere, wanneer hij of zij veilig gehecht is, de nabijheid van de verzorgende omdat de jongere er vertrouwen in heeft dat de verzorgende beschikbaar is. Er is sprake van onveilige hechting wanneer een kind geen vertrouwen heeft in zichzelf en anderen, dit heeft namelijk consequenties voor toekomstige relaties. Wanneer een kind onveilig gehecht is, is het vertrouwen beschadigd, waardoor de jongeren minder in staat is om te leren en meer moeite heeft met het accepteren van gezag.

Er zijn verschillende vormen van onveilige gehechtheid, namelijk onveilig vermijdend gehecht, onveilig afwerend gehecht en gedesorganiseerd gehecht.

- ❖ Onveilig vermijdend gehecht: de jongere heeft geen vertrouwen in de beschikbaarheid van de verzorgende, waardoor de jongere contact vermijdt en weinig tot niet reageert wanneer de verzorgende terugkomt na afwezigheid. De jongere lijkt zelfstandig gedrag te vertonen en onderdrukt gevoelens van angst. Deze vorm van hechtingsproblematiek kan voorkomen wanneer het kind verwaarloosd wordt of veel verschillende verzorgers heeft (Kerpel, 2014).
- ❖ Onveilig afwerend gehecht: de jongere is niet zeker over de beschikbaarheid van de verzorgende, waardoor de jongere op een claimerige manier contact zoekt (boosheid, huilen). De jongere lijkt de verzorgende af te stoten, maar ook nabijheid te zoeken. De wijze waarop deze vorm van hechtingsproblematiek kan ontstaan is als gevolg van het niet op het juiste moment, in de juiste mate aandacht geven of onvoorspelbaarheid van de verzorgende (Kerpel, 2014).
- ❖ Gedesorganiseerd gehecht: de jongere laat verschillende vormen van uiteenlopend gedrag zien (chaotisch, angstig). De jongere ziet de verzorgende als een veilige plek en beschermer, maar ook als een bron van angst, dit is te herkennen in de manier waarop de jongere omgaat met afscheid nemen (angst, verstijven) en de onvoorspelbaarheid van de jongere. Verwaarlozing, mishandeling en misbruik kunnen oorzaken zijn van de vorm van onveilige hechting (Kerpel, 2014).

Licht verstandelijke beperking (LVB)

Een verstandelijke beperking is een ontwikkelingsstoornis die al vroeg in het leven van een kind ontstaat, een belangrijk gevolg hiervan is een beperking in de intelligentie en het denkvermogen en beperkte vaardigheden om zich aan te kunnen passen. Het kan voor professionals lastig zijn om een licht verstandelijk beperking bij een jongere te herkennen, doordat zij zich goed kunnen presenteren en verbaal sterk lijken te zijn. Daarnaast lijken jongeren met een LVB gevoeliger te zijn voor het ontwikkelen psychiatrische stoornissen, wat vertekenend kan zijn om de diagnose te stellen.

Jongeren met een LVB lijken moeite te hebben met het verwerken van nieuwe vaardigheden in combinatie met sociaal contact en sociale situaties. Daarnaast lijken jongeren met een LVB meer moeite te hebben met het verwerken van informatie, een beperkte concentratie te hebben en lijken zij vaker informatie op een negatieve manier te interpreteren. Oorzaken hiervan kunnen beperkingen in sociaal inzicht, verplaatsing in een ander en probleemoplossend vermogen zijn. Gevolgen van de negatieve interpretatie kunnen een slecht zelfbeeld en het verwachten van negatieve reacties van anderen zijn. Tenslotte lijken jongeren met een LVB kwetsbaarder voor misbruik en crimineel gedrag, hebben zij meer moeite met seksueel gedrag, laten zij vaker impulsief gedrag zien en is de ontwikkeling van het geweten laag (Sweers, 2016; Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie, 2018).

2.6 Cyberpesten

Cyberpesten kan omschreven worden als pestgedrag via social media. Cyberpesten kan verschillende vormen hebben, echter heeft de pester bij elke vorm de intentie om het slachtoffer af te kraken, te kwetsen of in een negatief daglicht zetten, ook het opzettelijk (groepsgevijs) negeren is hier onderdeel van (Stop pesten nu, 2018).

Daarnaast is er sprake van pesten wanneer iemand meerdere keren kwetsende dingen zegt of doet tegen een ander, online of offline. Wanneer er bijvoorbeeld ongewenst een foto online wordt gezet lijkt er sprake te zijn van een keer iets kwetsend doen, echter is de foto dan openbaar voor iedereen en kan het slachtoffer er vaker mee geconfronteerd worden, waardoor het ook onder cyberpesten valt.

Wanneer er sprake is van een situatie waarin pesten plaatsvindt, is er een sociale relatie tussen de pester en het slachtoffer. In een dergelijke situatie is er meestal sprake van machtsverschil tussen de pester en het slachtoffer. Online kunnen oorzaken zijn dat de pester anoniem blijft wat zorgt voor veiligheid of dat de pester makkelijker overweg kan met het gebruik van social mediakanalen. Een pester kan door dit machtsverschil voelen dat hij of zij populairder is, waardoor het pestgedrag aan blijft houden (Stop pesten nu, 2018).

Er zijn veel manieren waarop je online kunt pesten, wat hier niet bij helpt zijn de vele social mediakanalen waarop gepest kan worden, zoals Facebook, Instagram, Twitter en Snapchat. De afgelopen jaren is cyberpesten een steeds groter probleem geworden en komt het steeds vaker voor, juist doordat er zoveel mogelijkheden zijn om te cyberpesten. Onderzoek bevestigt dat er veel mensen in aanraking komen met cyberpesten, in 2014 waren dit meer dan vierhonderdduizend mensen, hiervan is 8% in de leeftijd van 15 tot 25 jaar (CBS, 2015; Te Riele & Van Duuren, 2016).

Zoals beschreven zijn er veel social mediakanalen waarop cyberpesten voorkomt, echter kan dit zich ook uiten in veel verschillende vormen. Enkele voorbeelden van manieren waarop cyberpesten kan voorkomen zijn stalking, sexting, sextortion (seksuele chantage), ongewenste post bij iemand laten bezorgen, ongewenst doorsturen van foto's van een ander, slutshaming (bestempelen van een meisje als 'slet') en bangalijsten (een lijst van de 'meest sletterige' meisjes) (Stop pesten nu, 2018).

Naast cyberpesten zijn er ook nog andere online risico's waar jongeren mee te maken kunnen krijgen, in tabel 2 worden deze beschreven.

	Jongere als ontvanger (Content)	Jongere als deelnemer (Contact)	Jongere als initiatiefnemer/slachtoffer (Conductie)
Agressief	Gewelddadige en gruwelijke inhoud	Lastigvallen, stalken	Cyberpesten
Seksueel	Pornografisch materiaal	Seksueel misbruik	Seksuele vragen en handelingen, 'sexting'
Inhoudelijk	Racistische en/of discriminerende inhoud	Ideologische overtuigingen/ brainwashing	Schadelijke usergenerated content (informatie die door de gebruiker wordt aangeleverd)
Commercieel	Verborgene marketing	Misbruik van persoonlijke data	Gokken, copyright, illegaal downloaden

Tabel 2: Online risico's (Vandoninck, S., 2013).

Hoofdstuk 3: Methodologie

In dit hoofdstuk wordt de methodologie van dit onderzoek beschreven. Hierin wordt uitgelegd en bepaald op welke manier de resultaten van dit onderzoek behaald worden. Als eerste worden in paragraaf 3.1 de onderzoekspopulatie en steekproef beschreven. Vervolgens wordt in paragraaf 3.2 de dataverzamelmethode die voor dit onderzoek gebruikt wordt toegelicht en uitgelegd. In paragraaf 3.3 wordt het meetinstrument dat wordt gebruikt toegelicht en wordt er gekeken naar de betrouwbaarheid en validiteit hiervan. Tenslotte beschrijft paragraaf 3.4 de data-analyse van dit onderzoek.

3.1 Onderzoekspopulatie en steekproef

De populatie die in dit onderzoek betrokken is, zijn de sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X. De sociaal hulpverleners binnen instelling X zullen geïnterviewd worden over het social media gebruik van de jongeren op afdeling Y binnen instelling X. De sociaal hulpverleners beslaan in dit onderzoek de steekproef. De steekproef waar in dit onderzoek gebruik van zal worden gemaakt is een gerichte steekproef. De keuze van de waarnemingseenheden, de interviews, is hierbij gebaseerd op theoretische overwegingen (Baarda, De Goede & Teunissen, 2005). De onderzoeker kiest hiervoor omdat op deze manier de waarnemingseenheden het beste aan zullen sluiten op wat de onderzoeker wil weten. In dit onderzoek zal de onderzoeker gebruik maken van een combinatie van steekproeftechnieken, namelijk gevallen met een maximum aan variatie en gestratificeerde gevallen (Baarda et al., 2005). In dit onderzoek is gebruik gemaakt van gevallen met een maximum aan stratificatie door bijvoorbeeld rekening te houden met verschillende eenheden zoals werknemers die wel interesse hebben in social media en werknemers die geen interesse hebben in social media. Er is gebruik gemaakt van gestratificeerde gevallen in dit onderzoek, door bijvoorbeeld onderzoekseenheden op te delen op basis van relevante kenmerken zoals leeftijd, sekse en werkervaring.

De sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X staan in direct contact met de jongeren op afdeling Y. De populatie van dit onderzoek bestaat uit dertien sociaal hulpverleners, waaronder vier stagiaires en een gedragswetenschapper. De populatie is een heterogene groep, wat ervoor zorgt dat de variatie in mogelijke antwoorden en reacties groter wordt (Baarda & De Goede, 2001).

Om een zo helder en kloppend mogelijke representatie van de werkelijkheid te krijgen is de populatie geselecteerd op de volgende criteria:

- De respondenten zijn werkzaam binnen op afdeling Y binnen instelling X. Stagiaires worden in dit onderzoek meegenomen in de populatie. Hier is voor gekozen om de populatie zo heterogeen mogelijk te maken, wat voor een grotere variatie in antwoorden en inzichten kan zorgen.
- De respondenten zijn direct betrokken bij de behandeling van de jongeren (doelgroep), die onderdeel zijn van dit onderzoek, op afdeling Y binnen instelling X. Om een duidelijk beeld te creëren van de manier waarop en hoeveelheid waarin de jongeren gebruik maken van social media, is dit essentieel voor het onderzoek. Op deze manier kan er een representatief beeld

geschetst worden van de kijk die de sociaal hulpverleners hebben op het social media gebruik van de jongeren op afdeling Y en in hoeverre zij zelf vinden dat hier zicht op is en begeleiding, ondersteuning en voorlichting in geboden wordt.

- De onderzoeker zal zowel mannen als vrouwen interviewen, waarbij de werkervaring differentieert. Daarnaast zit er ook variatie in de leeftijd van de respondenten. Hierdoor kan er worden onderzocht of werkervaring, leeftijd en sekse invloed heeft op de resultaten. Dit zorgt ook voor een representatief beeld van de werkelijkheid omdat er binnen instelling X zowel mannen als vrouwen met verschillende jaren werkervaring werkzaam zijn.

Door rekening te houden met deze criteria en deze een rol te laten spelen in de steekproef, kan er uiteindelijk een conclusie getrokken worden of bepaalde aspecten, zoals leeftijd of werkervaring van de sociaal hulpverleners, een rol spelen in de manier waarop zij denken over de begeleiding, ondersteuning en veilig gebruik van social media van de jongeren op afdeling Y, binnen instelling X.

Verantwoording

Dit onderzoek vindt plaats binnen instelling X, waar de onderzoeker de minor- en jaarstage heeft afgerond. De onderzoeker plant de interviews met de respondenten via mondeling contact, namelijk door voorafgaand aan de interviews langs te gaan bij instelling X. Doordat de onderzoeker al connecties heeft binnen instelling X is het niet lastig om contact te leggen met de respondenten. Vanwege grote werkdruk en privéredenen zal het niet mogelijk zijn om alle sociaal hulpverleners en stagiaires van afdeling Y binnen instelling X te interviewen.

Om de respondenten zoveel mogelijk vrijheid te bieden kiest de onderzoeker ervoor om de interviews af te nemen op de locatie van instelling X, afdeling Y. Hierdoor is het voor de respondenten makkelijker in te plannen in hun agenda en bespaart het tijd voor de respondenten. De onderzoeker zal voorafgaand aan het interview de eventuele onderbrekingen proberen te beperken, door de interviews ruim van tevoren in te plannen met de respondenten en ervoor te zorgen dat het interview in een afgesloten ruimte afgenomen kan worden.

De onderzoeker zal de interviews opnemen met zowel een laptop als een dictafoon op de smartphone. Op deze manier zal de onderzoeker na afloop van de interviews in staat zijn om deze te transcriberen, coderen en analyseren, zodat deze verwerkt kunnen worden in de resultaten van dit onderzoek.

Er is door de onderzoeker een privacyverklaring (bijlage 2) opgesteld voor het afnemen van interviews en de informatie die hieruit voort zal komen. In deze privacyverklaring wordt beschreven dat de interviews volledig geanonimiseerd zullen worden en of de respondent toestemming geeft voor het openbaar maken van dit onderzoek in de HBO-kennisbank. Wanneer bepaalde informatie toch nodig blijkt te zijn in de verwerking van resultaten zullen deze gegevens een andere, niet herkenbare, naam krijgen.

3.2 Dataverzamelmethode

De onderzoeker kiest ervoor om een kwalitatief onderzoek uit te voeren. Hierbij zullen de interviews met de sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X dienen als de dataverzamelmethode. Door een kwalitatief onderzoek te doen, is de onderzoeker in staat om meningen, ervaringen, antwoorden en inzichten van de respondenten te analyseren. Op deze manier zal er, aan de hand van de resultaten hiervan, antwoord gegeven kunnen worden op de hoofd- en deelvragen. De onderzoeksvraag richt zich op eventuele verbeterpunten van begeleiding, ondersteuning en voorlichting van (on)veilig gebruik van social media van jongeren binnen instelling X, afdeling Y, door de sociaal hulpverlener.

Wanneer de onderzoeker zou kiezen voor een kwantitatief onderzoek zou dit alleen globale verbeterpunten weer kunnen geven, op deze manier zouden meningen en ervaringen ontbreken waardoor deze niet onderzocht zouden kunnen worden. Juist door middel van interviews kan er wel gevraagd worden naar meningen, ervaringen, antwoorden en inzichten. Hierdoor kan de onderzoeker meer diepgang zoeken in het interview met de sociaal hulpverlener en is de onderzoeker in staat om door te vragen (Baarda et al., 2005).

De methode die de onderzoeker zal toepassen in het interview zal semigestructureerd zijn, waarbij de onderzoeker gebruik zal maken van een topiclijst (bijlage 1). Door het afnemen van een semigestructureerd interview is er voor de respondent ruimte om persoonlijke opvattingen en belevingen toe te lichten. De vragen die de onderzoeker stelt zullen open van aard zijn en niet vastliggen (Baarda et al., 2005). De onderzoeker zal ten tijde van het interview de formulering van de vragen bepalen. Hierdoor zal er voor de onderzoeker voldoende mogelijkheid zijn om door te vragen wanneer dit nodig wordt geacht en kan er een dieptedialoog ontstaan tussen de onderzoeker en de respondent. Een semigestructureerd interview sluit aan bij de aard van een kwalitatief onderzoek (Baarda et al., 2005).

Het onderzoeksmateriaal omvat de interviews die de onderzoeker bij de respondenten heeft afgenomen. De onderzoeker gaat op zoek naar antwoorden en inzichten op de hoofd- en deelvragen en maakt hiervoor gebruik van de interviews. De onderwerpen en vragen van dit interview zullen zich met name richten op de manier waarop er nu voorlichting, begeleiding en ondersteuning wordt gegeven over (on)veilig social media gebruik aan de jongeren binnen instelling X, afdeling Y, door de sociaal hulpverlener, wat er nodig is om dit eventueel te verbeteren en op welke manier dit dan ingezet zou kunnen worden. Hierbij zal de onderzoeker vragen naar de eigen interpretatie van de respondent. Het onderzoeksdoel zal voor de onderzoeker de centrale rol spelen in de interviews, waarbij de topiclijst een ondersteunende factor heeft. De topiclijst die zal worden gebruikt tijdens de interviews is opgesteld aan de hand van literatuur uit de probleemanalyse, het theoretisch kader en de hoofd- en deelvragen.

3.3 Meetinstrument

In dit onderzoek dienen de interviews die afgenomen zijn met de sociaal hulpverleners binnen instelling X, afdeling Y, als meetinstrument. Zoals bij de dataverzamelmethode benoemd is, zal het interview semigestructureerd zijn. Dit betekent dat de onderzoeker voorkennis heeft van het onderwerp waarover het interview zal gaan, echter liggen er geen vragen vast die gesteld moeten worden. De onderzoeker stelt de vragen aan de hand van de vooraf opgestelde topiclijst. Dit wil zeggen dat de onderwerpen die in het interview besproken zullen worden wel vastliggen, de vraag wordt echter pas geformuleerd tijdens het interview. Door gebruik te maken van deze methode wordt het risico dat bepaalde onderwerpen niet aan bod komen verkleind (Baarda et al., 2005).

Er wordt door de onderzoeker een individueel mondeling interview afgenomen met de respondenten. De onderzoeker kiest voor een mondeling interview omdat hier sprake is van grote flexibiliteit, de onderzoeker kan tijdens het interview reageren op wat de respondent zegt en doorvragen. Er wordt door de onderzoeker gekozen voor een individueel interview omdat dit geschikt is voor het verder uitdiepen van het onderwerp. Daarnaast kunnen de respondenten ongeremd reageren en blijven zij in hun eigen gedachtegang zitten. Ook zijn, door middel van een individueel interview, het aantal onderwerpen die behandeld kunnen worden groot en is de respondent vooral zelf aan het woord (Baarda et al., 2005).

Om een semigestructureerd interview met een topiclijst af te nemen is er voorkennis van het onderwerp nodig, op deze manier weet de onderzoeker welke onderwerpen relevant zijn voor het onderzoek. Het is het streven van de onderzoeker om deze onderwerpen, zo mogelijk, aan de orde te stellen bij de respondent. Het wil niet zeggen dat alle onderwerpen van de topiclijst ook per se aan bod zullen komen, omdat er tijdens het interview ook nieuwe belangrijke gespreksonderwerpen naar voren kunnen komen waarop de onderzoeker vervolgens in kan gaan (Baarda et al., 2005).

Volgens Baarda et al. (2005) vormt de topiclijst, in een semigestructureerd interview, de basis voor het maken van open vragen. Dit wil zeggen dat de topics vertaald worden in een vraag. In de topiclijst zal bijvoorbeeld social media een topic zijn, hierbij vormt "Ben je bekend met social media" de beginvraag.

Er wordt door de onderzoeker, wanneer de topiclijst tot stand is gekomen, gekeken naar de volgorde van de topics. Hier wordt naar gekeken omdat het belangrijk is dat de volgorde 'psychologisch' is, dat wil zeggen dat de topics elkaar logischerwijs opvolgen (Baarda et al., 2005). Er wordt door de onderzoeker gekozen voor een chronologische volgorde, waarbij de volgorde van de deelvragen de rode draad zijn. De deelvragen zijn opgesteld aan de hand van het volgende systeem:

1. Hoe is de situatie nu?
2. Wat is mist er in de huidige situatie?
3. Wat kan er ingezet worden in de toekomst?

De onderzoeker heeft het onderwerp van dit onderzoek geïntroduceerd bij de respondenten door langs te gaan bij instelling X. Voorafgaand aan het interview zal de onderzoeker het onderwerp nog kort toelichten aan de respondent. De onderzoeker heeft een korte instructie geschreven (bijlage 3) om de kern van het interview uit te leggen. In deze korte instructie zal de onderzoeker benoemen dat

het interview op zal worden genomen zodat de interviews getranscribeerd kunnen worden en de resultaten hiervan verwerkt kunnen worden in het onderzoek. In de korte introductie zal de onderzoeker ook de tijd die het interview in beslag zal nemen benoemen, dat het interview volledig geanonimiseerd zal worden en of hij/zij toestemming geeft voor het openbaar maken van dit onderzoek in de HBO-kennisbank. Wanneer de onderzoeker aan het einde van het interview is, zal zij de respondent vragen of hij/zij nog iets wil toevoegen aan het interview, of de onderzoeker iets belangrijks vergeten is, waarvan de respondent vindt dat het wel belangrijk is. Daarnaast geeft de onderzoeker aan dat de resultaten van het onderzoek gepresenteerd zullen worden op 8 januari, waarbij er ook een conclusie en aanbevelingen gegeven worden. Tenslotte zal de onderzoeker de respondent bedanken voor zijn/haar antwoorden, inzichten en tijd.

3.3.1 Betrouwbaarheid

Een onderzoek kan als betrouwbaar worden beschouwd wanneer dezelfde resultaten behaald zouden worden bij een herhaling van het onderzoek (Tilburg University, z.j.). Tijdens de interviews zal de informatie die de respondent geeft terug worden gekoppeld aan de respondent door de onderzoeker. Dit houdt in dat de onderzoeker de antwoorden van de respondent zal parafraseren en samenvatten, waarbij de onderzoeker bevestiging zal vragen of het klopt zoals zij het begrepen heeft. Hierdoor wordt het risico op misinterpretaties verkleind (Baarda et al., 2005).

De onderzoeker kiest ervoor om respondenten te interviewen die werkzaam zijn binnen instelling X, afdeling Y. Om een zo realistisch mogelijk beeld te schetsen van de werkelijkheid kiest de onderzoeker ervoor om ook stagiaires te betrekken bij het onderzoek, hierdoor wordt de populatie van de steekproef zo heterogeen mogelijk. Daarnaast kiest de onderzoeker voor werknemers met verschillende werkervaringen en sekse, zodat onderzocht kan worden of dit een rol speelt in de begeleiding van en het zicht op social media gebruik van jongeren binnen instelling X, afdeling Y.

De onderzoeker kiest ervoor om semigestructureerde interviews af te nemen, waarbij de inzichten en ervaringen van de respondent centraal staan. Op deze manier zal de onderzoeker in staat zijn een helder beeld te vormen met betrekking tot begeleiding, ondersteuning en voorlichting van (on)veilig social media gebruik van jongeren binnen instelling X, afdeling Y. Het kan zijn dat wanneer dit onderzoek opnieuw uitgevoerd wordt, er andere resultaten behaald zullen worden. Wat hier met name invloed op zou kunnen hebben, zijn de jongeren die op dat moment in behandeling zijn binnen instelling X, afdeling Y. Wanneer bij de doelgroep op dat moment social media een grote rol speelt, zou dit kunnen resulteren in een andere kijk van de respondenten hierop, dan wanneer social media geen grote rol speelt bij de doelgroep op dat moment. Daarnaast heeft ook de groepsdynamiek hier een groot aandeel in. De keerzijde hiervan is, is dat het beeld dat nu kan worden gevormd aan de hand van de interviews wel representatief is voor de werkelijkheid, omdat dit om de jongeren gaat die momenteel in behandeling zijn op afdeling Y.

3.3.2 Validiteit

Validiteit is een factor die meegenomen moet worden om de kwaliteit van een onderzoek te bepalen. Beïnvloeding van het onderzoek door systematische fouten is waar het bij de validiteit om gaat volgens Boeije (2014). De onderzoeker houdt in dit onderzoek rekening met verschillende factoren die

van invloed kunnen zijn op de steekproef. Daarbij kijkt de onderzoeker naar de sekse van de respondent, de leeftijd en de werkervaring. Op deze manier kan de onderzoeker rekening houden met factoren die van invloed kunnen zijn op de interviews wanneer zodra deze geanalyseerd worden.

De interviews die de onderzoeker af zal nemen, worden afgenomen op de locatie van instelling X, afdeling Y. De interviews worden zoveel mogelijk in dezelfde ruimte afgenomen om de kans op onderbreking te beperken, echter kan dit niet gegarandeerd worden. De onderzoeker kiest daarnaast voor deze ruimte omdat de respondent zich hier veilig en vertrouwd kan voelen en de privacy gewaarborgd kan worden, waardoor hij/zij vrijuit en gefocust kan praten (Tubbing, 2014). Tenslotte zal de keuze van een heterogene groep de validiteit van het onderzoek bevorderen.

3.4 Data-analyse

De informatie die nodig is om te hoofd- en deelvragen te beantwoorden wordt verkregen door het afnemen van interviews, het theoretisch kader en de probleemanalyse. De interviews zullen getranscribeerd worden zodat de resultaten die hieruit komen geanalyseerd kunnen worden. De manier waarop deze resultaten helder naar voor zullen kunnen zal door middel van coderen zijn. De onderzoeker zal de interviews coderen waaruit een codeboom (bijlage 4) zal volgen. Hierin zullen de resultaten die uit het coderen volgen, helder worden weergegeven en kan dit verwerkt worden in dit onderzoek.

Als eerste zal de onderzoeker fragmenteren, dit wil zeggen dat de onderzoeker de bruikbare informatie zal scheiden van de niet bruikbare informatie. Vervolgens kan het coderen van de interviews plaatsvinden. Het coderen van de interviews houdt in dat de bruikbare fragmenten geclusterd zullen worden aan de hand van onderwerpen, waardoor de hoofd- en deelvragen uiteindelijk beantwoord kunnen worden. Door het clusteren van de fragmenten zullen de onderwerpen overzichtelijk zijn, waardoor deze gemakkelijk gebruikt kunnen worden voor de resultaten.

Het coderen van de interviews bestaat uit drie verschillende stadia. Het eerste stadium is het open coderen van het getranscribeerde interview. In dit stadium wordt het getranscribeerde interview onderverdeeld in fragmenten. Voor elk fragment wordt een hoofdcode (begrip) bepaald (Dingemanse, 2017), wat kan resulteren in een grote hoeveelheid aan codes. Het tweede stadium, het axiaal coderen, kijkt naar welke code past bij welke deelvraag. Om de lijst van codes te verkleinen, zullen de codes met elkaar vergeleken worden en de codes die bij elkaar horen zullen samengevoegd worden tot een overkoepelende code (Dingemanse, 2017). In het derde stadium zal de onderzoeker selectief gaan coderen. Volgens Dingemanse (2017) houdt dit in dat je met de hoofdcodes een theorie opbouwt. Onder de hoofdcodes zullen ook een aantal sub codes vallen die bij zullen dragen aan het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen. De uiteindelijke hoofd- en sub codes zullen in een tabel per categorie ingedeeld worden, dit wordt de codeboom (bijlage 4) genoemd. In de codeboom van dit onderzoek zal helder weer worden gegeven met welke codes de onderzoeker antwoord kan geven op de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek.

Hoofdstuk 4: Resultaten

Door middel van de resultaten uit de interviews wordt in dit hoofdstuk antwoord gegeven op de deelvragen. In de interviews is aandacht besteed aan de bevindingen en ervaringen van de sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X met betrekking tot het social media gebruik van de jongeren van afdeling Y binnen instelling X. In totaal zijn er 9 interviews afgenomen door de onderzoeker, vanwege tijdsgebrek en werkdruk van de werknemers van afdeling Y konden er niet meer respondenten geïnterviewd worden. Wanneer er gerefereerd wordt naar de respondenten, zal dit worden weergegeven als R1 t/m R9. Door middel van het coderen (bijlage 4) is de belangrijkste informatie uit de interviews geclusterd, wat bij zal dragen aan het beantwoorden van de deelvragen. Per paragraaf in dit hoofdstuk, zal er worden ingegaan op een deelvraag. In paragraaf 4.1 zullen de resultaten beschreven worden van deelvraag 1: “Op welke manier heeft de sociaal agoog zicht op het gebruik van social media, en de risico’s en gevaren hiervan, van jongeren van afdeling Y binnen instelling X?”. In paragraaf 4.2 zullen de resultaten van deelvraag 2 volgen: “Wat heeft de sociaal agoog binnen instelling X nodig om passende begeleiding en ondersteuning te bieden en meer zicht te krijgen op hoe de jongeren van afdeling Y gebruik maken van social media?”. Tenslotte zullen in paragraaf 4.3 de resultaten van de derde deelvraag beschreven worden: “Hoe kan de sociaal agoog binnen instelling X begeleiding inzetten om meer zicht te krijgen en ondersteuning te bieden in het social media gebruik van jongeren van afdeling Y, binnen instelling X?”.

4.1 Deelvraag 1

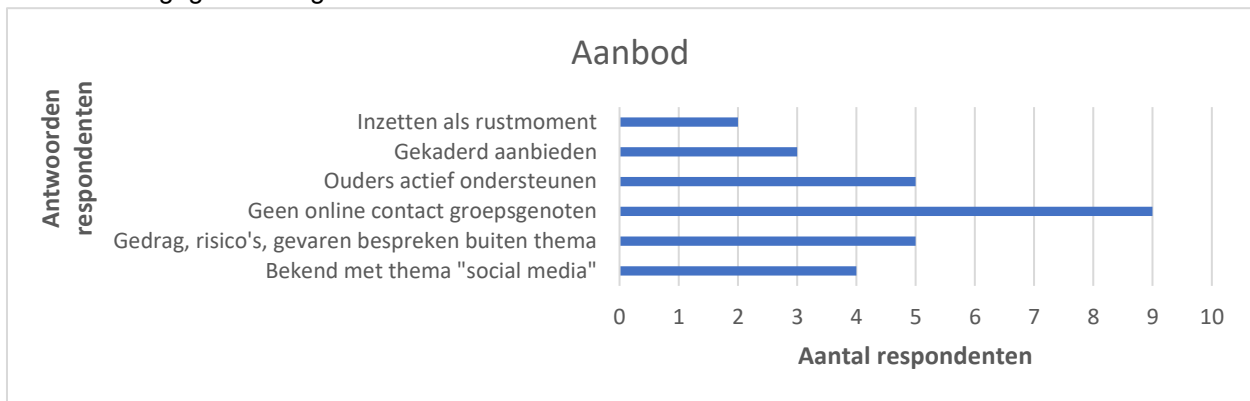
“Op welke manier heeft de sociaal agoog zicht op het gebruik van social media, en de risico’s en gevaren hiervan, van jongeren van afdeling Y binnen instelling X?”

Om een antwoord te krijgen op deze vraag, is in eerste instantie aan de respondenten gevraagd op welke manieren zij bekend zijn met social media. Ook is er door de onderzoeker gevraagd of de respondenten bekend zijn met de risico’s en gevaren van social media en of zij deze terug zien bij de jongeren op afdeling Y. Vervolgens is aan de respondenten gevraagd hoe zij nu omgaan met jongeren en wanneer zich een situatie en/of probleem voordoet met betrekking tot social media. Hierbij is er ook gevraagd naar welke stappen zij ondernemen wanneer een jongere te maken heeft met onveilig en risicovol social media gebruik.

Aanbod

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat de manier waarop zij kennis en begeleiding in social media gebruik aanbieden en begeleiden redelijk overeenkomt. Een analyse van de codeboom (bijlage 4) laat zien dat vier respondenten het thema “social media” goed kennen en benoemen dit ook in het interview. Vijf van de negen respondenten zeggen dat zij gedrag, risico’s en gevaren van social media bespreekbaar maken op de groep buiten het thema om. Deze aanpak sluit aan bij wat de jongeren nodig hebben volgens Crone (2018), zij zegt namelijk dat jongeren in de adolescentiefase in een risicofase zitten. De jongere kan in deze risicofase sneller gevaarlijk gedrag laten zien, maar is nog niet in staat om dit gedrag te beheersen tot een veilige situatie, de jongere is op dit moment nog niet in staat om de gevolgen van zijn of haar acties te overzien.

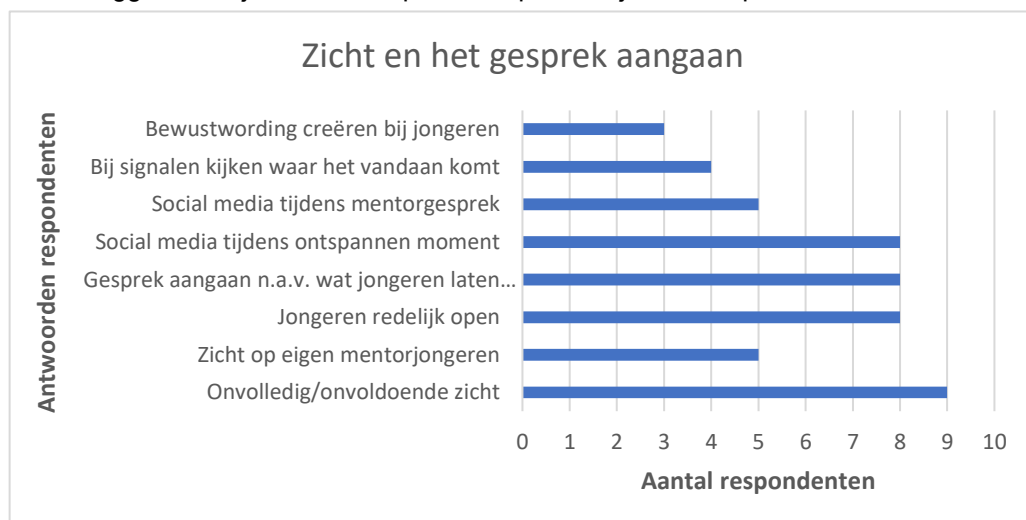
Daarnaast zeggen alle respondenten dat zij jongeren adviseren om geen contact via social media te hebben met andere jongeren van afdeling Y. Onder de respondenten zijn vijf mensen die ouders actief ondersteunen, hen handvaten geven en in gesprek gaan met ouders over social media gebruik van de jongere. Tenslotte zeggen drie respondenten dat zij social media gekaderd aanbieden en twee daarvan zetten social media in om een rustmoment te creëren voor de jongere. Deze resultaten worden weergegeven in figuur 2.

Figuur 2: Aanbod in begeleiding en ondersteuning van social media gebruik van jongeren

Zicht en het gesprek aangaan

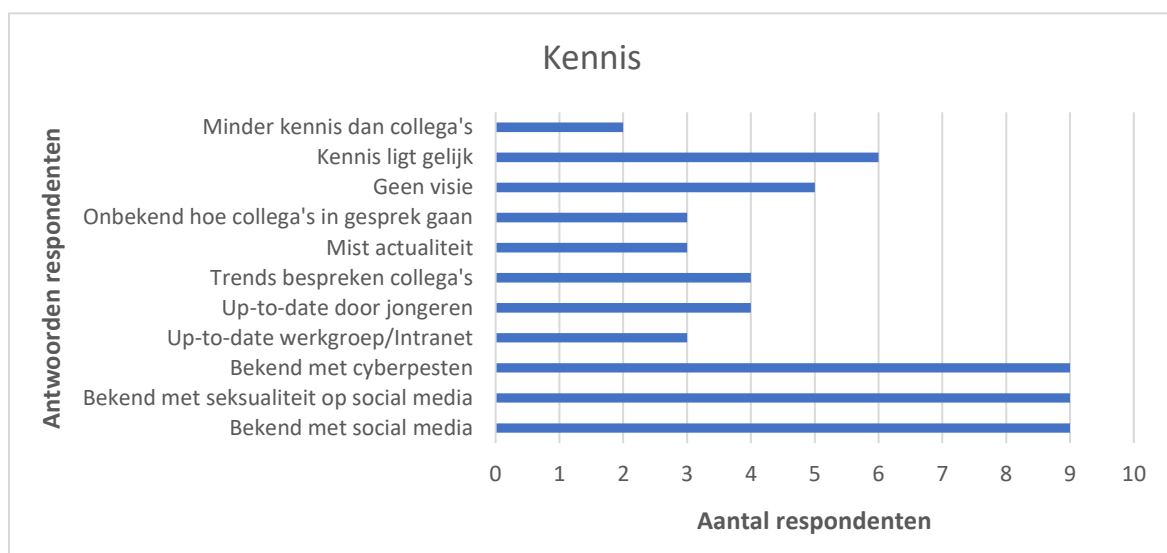
In figuur 3 is te zien dat alle negen respondenten vinden dat zij geen volledig of voldoende zicht hebben op wat jongeren op social media doen. Haverlag (2013) zegt hierover dat jongeren tegenwoordig ontelbaar veel apps kunnen downloaden zonder dat er zicht is op wat de jongere nu eigenlijk downloadt. Opvallend is dat vijf van deze respondenten aangeven dat zij wel zicht hebben op het social media gebruik van hen eigen mentorjongeren en acht respondenten geven aan dat zij de jongeren van afdeling Y redelijk open vinden over social media gebruik. Daarnaast zeggen acht respondenten dat zij het gesprek aangaan naar aanleiding van wat jongeren laten zien op social media, diezelfde acht respondenten zeggen dat zij dit onderwerp ook bespreken tijdens ontspannen momenten. Daarvan zeggen vijf respondenten dat zij het onderwerp social media ook bespreken in een mentorgesprek. Vervolgens laten vier respondenten weten dat zij bij signalen van onveilig social media gebruik kijken waar het vandaan komt en drie respondenten geven aan bewustwording bij jongeren te creëren.

Figuur 3: Zicht op gebruik van social media van jongeren vanuit de respondenten.

Kennis

De antwoorden van de respondenten, te zien in figuur 4, laten zien dat zij alle negen bekend zijn met social media, seksualiteit op social media en cyberpesten. Drie respondenten zeggen dat zij op de hoogte blijven van ontwikkelingen op social media via de werkgroep en/of Intranet, vier respondenten blijven up to date door de jongeren en volgens vier respondenten worden nieuwe trends besproken onder collega's. Drie van de negen respondenten vinden dat er actualiteit onder collega's mist met betrekking tot social media en drie respondenten geven aan dat zij niet weten op welke manier collega's over social media in gesprek gaan. Daarnaast zeggen vijf collega's dat er niet een bepaalde visie is, maar wel een soort richtlijn met betrekking tot social media, "Er is nooit echt een visie over afgesproken, maar wel een soort van richtlijn hoe medewerkers omgaan met social media" (Persoonlijke communicatie, R2, 2018). Opvallend is dat zes respondenten vinden dat de kennis onder collega's redelijk gelijkligt, terwijl er twee respondenten aangeven dat zij minder kennis hebben van social media dan collega's.

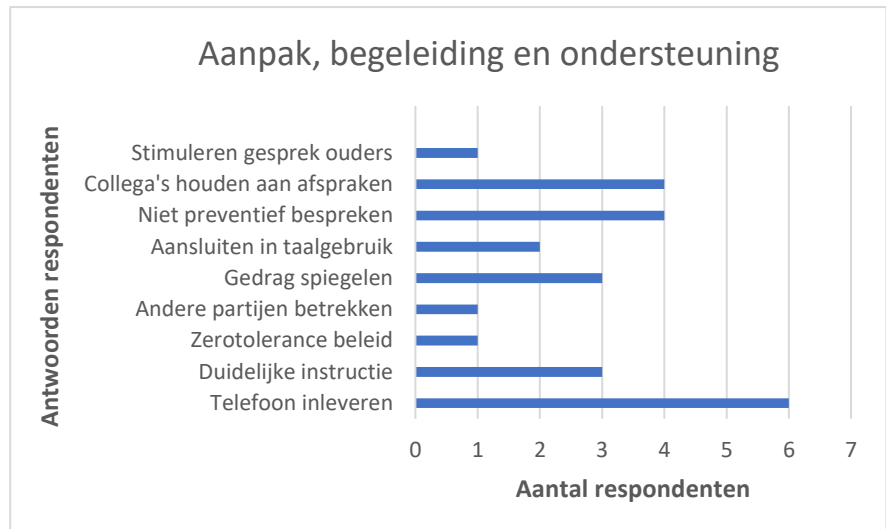

Figuur 4: Kennis over social media van respondenten.

Aanpak, begeleiding en ondersteuning

Zes respondenten zeggen dat jongeren de telefoon moeten inleveren voorafgaand aan het thema, waarvan drie respondenten zeggen dat een duidelijke instructie hier bevorderlijk voor is. Een respondent benoemt dat er een zerotolerance beleid is, "Op het moment dat we merken dat er bij wijze van spreken iets op de groep speelt, dan hebben we hetzelfde als met pesten, een zerotolerance beleid, dan gaan we meteen actie ondernemen" (Persoonlijke communicatie, R1, 2018) en dat er andere partijen worden betrokken wanneer er sprake is van onveilig en risicovol social media gebruik "Dat kan de politie, een wijkagent, scholen of generalisten zijn, dat is maar net hoe de situatie is." (Persoonlijke communicatie, R1, 2018). Drie respondenten geven aan het gedrag van jongeren te spiegelen en daar twee respondenten van zeggen aan te sluiten in taalgebruik.

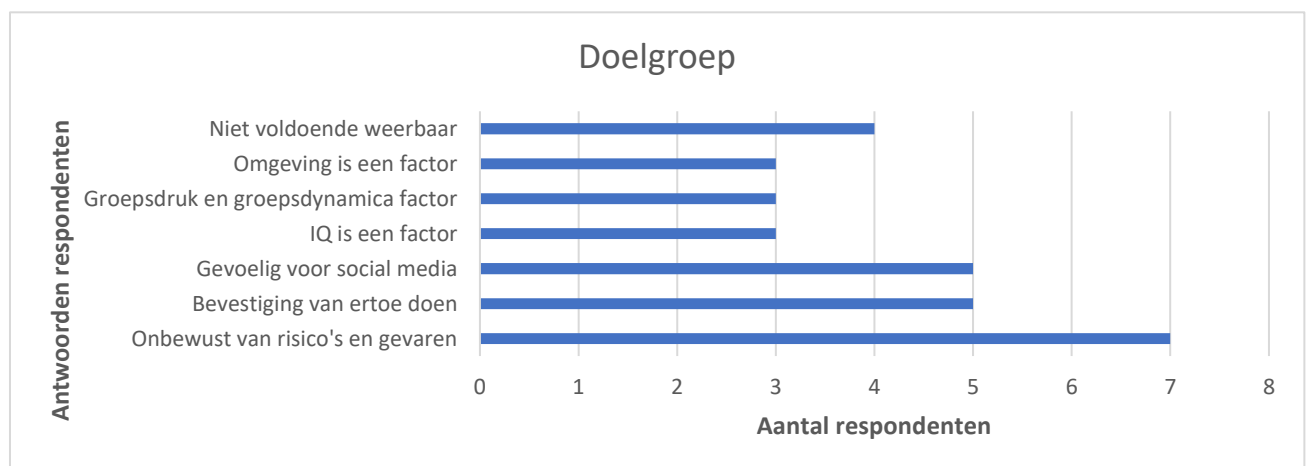
Daarnaast zeggen vier respondenten dat veilig social media gebruik niet preventief besproken wordt. Ook zeggen vier respondenten dat collega's zich houden aan de afspraken met betrekking tot smartphones. Tenslotte geeft een respondent aan de jongeren te stimuleren en ondersteunen om zelf het gesprek met ouders/verzorgende aan te gaan wanneer er sprake is van onveilig en/of risicovol social media gebruik. De weergave van deze resultaten is te zien in figuur 5.

Figuur 5: Manieren waarop de respondenten op dit moment omgaan met social media en hoe zij hier begeleiding en ondersteuning in bieden.

Doelgroep

Figuur 6 laat zien dat uit de interviews blijkt dat de jongeren van afdeling Y kunnen worden omschreven als kwetsbaar en risicovol.

Figuur 6: Omschrijving van de doelgroep door de respondenten met betrekking tot social media.

Zeven respondenten vinden dat deze jongeren zich niet bewust zijn van de van de risico's en gevaren op social media en vijf van de respondenten denken dat jongeren social media gebruiken om te zoeken naar een bevestiging van ertoe doen. Volgens Haverlag (2013) is het willen krijgen van een directe beloning sterk aanwezig in de adolescentieperiode, wanneer een jongere bijvoorbeeld een bericht ontvangt via social media kan dit een belonend gevoel geven, wat een direct gevoel van plezier geeft.

Daarnaast denken vijf respondenten dat jongeren gevoelig zijn voor social media en denken zij dat dit te maken heeft met een combinatie van puberteit en diagnostiek. Ook zeggen drie respondenten dat IQ een rol speelt in de manier waarop de jongeren social media gebruiken en speelt volgens drie respondenten groepsdruk en groepsdynamica ook een rol. Drie respondenten geven aan dat de omgeving waarin de jongeren zich bevinden ook een factor is. Dit sluit aan bij wat Crone (2018) zegt

over groeiperiodes van de hersenen, namelijk dat deze beïnvloed kunnen worden door de omgeving waarin de jongere zich bevindt en hoe de jongere zichzelf ziet of hoe hij/zij omgaat met anderen. Tenslotte zeggen vier respondenten dat de jongeren van afdeling Y niet voldoende weerbaar zijn tegen de gevaren en risico's van social media.

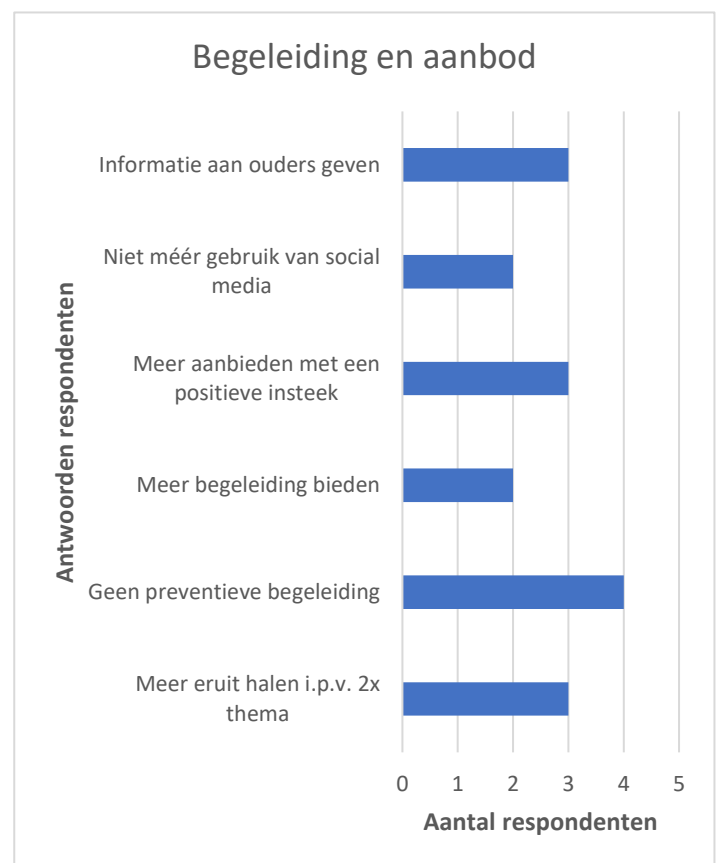
4.2 Deelvraag 2

“Wat heeft de sociaal agoog binnen instelling X nodig om passende begeleiding en ondersteuning te bieden en meer zicht te krijgen op hoe de jongeren van afdeling Y gebruik maken van social media?”

Om de tweede deelvraag te beantwoorden is door de onderzoeker aan de respondenten gevraagd wat zij op dit moment missen in de begeleiding en ondersteuning van jongeren met betrekking tot veilig social media gebruik. Daarnaast is door de onderzoeker gevraagd in welke vorm zij zicht missen met betrekking tot risicovol en onveilig social media gebruik van jongeren. Ook is door de onderzoeker gevraagd hoe de respondenten een ideale situatie voor zich zien met betrekking tot social media gebruik van jongeren van afdeling Y binnen instelling X en wat zij meer aan zouden willen bieden.

Begeleiding en aanbod

Figuur 7 laat zien dat drie respondenten aangeven meer uit het onderwerp social media te kunnen halen dan alleen twee keer per jaar het thema geven. Daarnaast zeggen vier respondenten dat begeleiding in social media nog niet preventief wordt ingezet, twee respondenten geven aan meer begeleiding te willen bieden in veilig social media gebruik en drie respondenten zeggen social media meer aan te willen bieden met een positieve insteek. Daartegenover zeggen twee respondenten dat ze niet méér gebruik van social media willen in de behandeling van de jongeren en vinden drie respondenten dat er informatie moet worden gegeven aan ouders over social media. Alleydog (2018) zegt dat er vaker conflicten ontstaan tussen de jongere en ouders/personen met autoriteit tijdens de adolescentieperiode, in deze periode gaan jongeren steeds meer tegen ouders/personen met autoriteit in en trekt de jongere dat wat hun verteld wordt meer in twijfel, in plaats van zomaar te doen wat er gezegd wordt.

Figuur 7: Manieren waarop respondenten aangeven meer begeleiding aan te willen bieden.

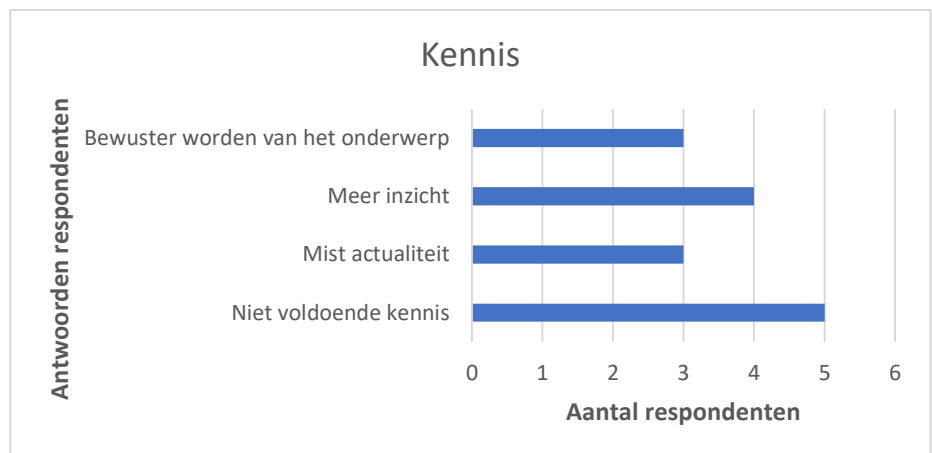

Kennis

Uit de antwoorden van vijf respondenten komt naar voren dat zij vinden dat niet alle collega's voldoende kennis hebben van social media en dat daar winst in te behalen is, zij zeggen daar het volgende over:

- "Ik denk niet dat alle collega's even bekend zijn met social media, ze weten allemaal wel ongeveer wat Snapchat of Instagram is, maar er zijn er ook genoeg die het niet weten, dat is wisselend onder collega's. Ik denk dat daar nog wel winst in te behalen is." (Persoonlijke communicatie, R1, 2018)
- "Waarschijnlijk valt er nog wel iets te halen bij de kennis van het team." (Persoonlijke communicatie, R2, 2018)
- "Ik denk wel dat meer kennis een pre zou zijn, hoe meer je weet hoe beter, dat denk ik wel." (Persoonlijke communicatie, R3, 2018)
- "Er ontbreekt niet per se kennis, maar wel verstand van actualiteit, daarin zou het team nog wel geholpen kunnen worden." (Persoonlijke communicatie, R4, 2018)
- "Je kunt jongeren niet iets uitleggen over social media als je zelf niet voldoende kennis hebt. Als iedereen voldoende kennis heeft en op een lijn zit, kun je duidelijker grenzen aangeven. Het zou in het team vaker besproken kunnen worden hoe we hierin handelen en mee om gaan." (Persoonlijke communicatie, R7, 2018)

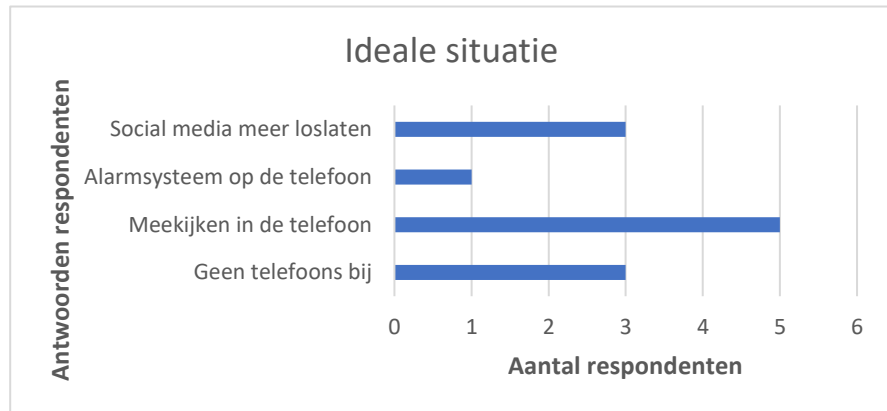
Drie respondenten vinden daarnaast dat er actualiteit mist onder collega's met betrekking tot social media. Ook zeggen vier respondenten dat zij graag meer inzicht willen in hoe en waarom jongeren gebruik maken van social media en vinden drie respondenten dat zij bewuster moeten worden van het onderwerp social media. Figuur 8 laat een weergave van deze resultaten zien.

Figuur 8: Manieren waarop de respondenten kennis over social media willen vergroten.

Ideale situatie

De onderzoeker heeft de respondenten gevraagd naar hoe zij de ideale situatie voor zich zien, waarop er een aantal verschillende reacties kwamen, te zien in figuur 9. Drie respondenten zeggen dat de jongeren dan geen telefoons bij zich zouden hebben, hierdoor zou de telefoon van de jongere niet binnen handbereik zijn waardoor de focus daar dus niet op gericht zou zijn (Haverlag, 2013). Vijf respondenten zeggen dat ze mee zouden willen kijken in de telefoon van de jongeren, een respondent zou een alarmsysteem op de telefoon willen die aangeeft wat wel en niet goed/veilig is en drie respondenten willen dat jongeren social media meer los kunnen laten.

Figuur 9: Manieren hoe de respondenten een ideale situatie voor zich zien met betrekking tot social media gebruik.

4.3 Deelvraag 3

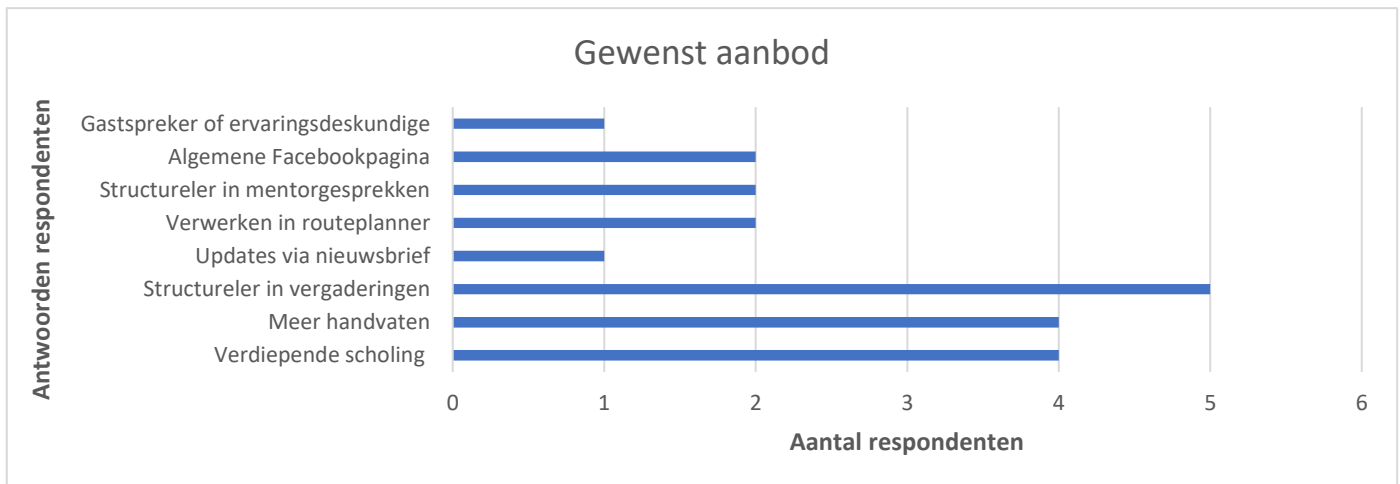
“Hoe kan de sociaal agoog binnen instelling X begeleiding inzetten om meer zicht te krijgen en ondersteuning te bieden in het social media gebruik van jongeren van afdeling Y, binnen instelling X?”.

Tenslotte is, om antwoord te krijgen op de derde deelvraag, door de onderzoeker aan de respondenten gevraagd op welke manier zij graag begeleiding en ondersteuning zouden willen bieden met betrekking tot social media gebruik, aan de jongeren van afdeling Y binnen instelling X. De antwoorden van respondenten worden samengevoegd en weergegeven als het gewenste aanbod.

Gewenst aanbod

In figuur 10 is te zien dat de respondenten verschillende wensen hebben met betrekking tot hoe zij meer begeleiding en ondersteuning kunnen bieden met betrekking tot social media aan de jongeren. Vier respondenten geven aan dat het belangrijk is dat de jeugdhulpverleners van afdeling Y verdiepende scholing krijgen en meer handvaten krijgen omtrent veilig social media gebruik. Daarnaast vinden vijf respondenten dat het onderwerp social media structureler terug moet komen in vergaderingen, vindt een respondent dat updates over social media via een nieuwsbrief handig zouden zijn en vinden twee respondenten dat social media verwerkt zou kunnen worden in de routeplanner (hulpmiddel in de start van de behandeling) en structureler in mentorgesprekken terug zou kunnen komen. Ook denken twee respondenten dat het zinvol is om een algemene Facebookpagina te hebben zodat er meer zicht is op wat jongeren doen.

Tenslotte geeft een respondent aan het waardevol te vinden wanneer er een gastspreker of ervaringsdeskundige voorlichting komt geven over veilig social media gebruik, “Maar ik zie wel vaak dat er een beetje een negatieve lading aan zit, dat we heel erg op de risico’s gaan zitten, dat is jammer, ik zou dat ook graag op een andere manier willen, ik weet niet precies hoe. Maar dat zou kunnen zijn door bijvoorbeeld iemand uit te nodigen, bijvoorbeeld een gastspreker. Wel echt gericht op social media, dat zou ik leuk vinden. Ja goed weet je, je gaat het toch altijd over risico’s hebben. Dus ik zou het ook leuk, of leuk misschien niet het juiste woord, maar wel leerzaam kunnen vinden.” (Persoonlijke communicatie, R1, 2018).

Figuur 10: Manieren waarop de respondenten begeleiding en ondersteuning willen bieden met betrekking tot social media gebruik.

Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zullen de hoofdvraag en de hierbij behorende deelvragen beantwoord worden aan de hand van de resultaten van hoofdstuk 4. Als eerste zal deelvraag een worden beantwoord in paragraaf 5.1, vervolgens wordt in paragraaf 5.2 de tweede deelvraag beantwoord en in paragraaf 5.3 wordt antwoord gegeven op deelvraag drie. De conclusie van de hoofdvraag van dit onderzoek zal volgen in paragraaf 5.4 en tenslotte worden in paragraaf 5.5 aanbevelingen gegeven voor de sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X.

5.1 Antwoord deelvraag 1

“Op welke manier heeft de sociaal agoog zicht op het gebruik van social media, en de risico's en gevaren hiervan, van jongeren van afdeling Y binnen instelling X?”

Op dit moment, blijkt uit de resultaten, wordt er op verschillende manieren begeleiding en ondersteuning geboden, daarnaast hebben de respondenten in de interviews aangegeven op welke manier zij zicht hebben op het social media gebruik van de jongeren van afdeling Y binnen instelling X. Enkele voorbeelden waarin nu begeleiding en ondersteuning wordt geboden met betrekking tot social media gebruik zijn door middel van het geven van het thema social media, gedrag, risico's en gevaren van social media bespreken tijdens ontspannen momenten zoals pauzes, maar ook social media gekaderd aanbieden en inzetten om een rustmoment voor de jongere te creëren.

Een groot deel van de respondenten geeft aan dat zij geen volledig of onvoldoende zicht hebben op wat jongeren op social media doen, echter geven vijf respondenten aan dat zij wel zicht hebben op het social media gebruik van hun eigen mentorjongeren. Verschillende respondenten zeggen het gesprek aan te gaan over social media gebruik naar aanleiding van wat de jongeren hen laten zien en proberen tijdens een gesprek over dit onderwerp bewustwording te creëren bij jongeren over manieren waarop zij social media gebruiken en hoe zij zich profileren. Mediawijsheid (2018) stelt dat vaak gezegd wordt dat op social media alles mooier lijkt dan dat het is. Mensen lijken zich op social media anders voor te doen dan zij in werkelijkheid zijn. Bij jongeren kan dit leiden tot onzekerheid en een vertekend beeld van de werkelijkheid.

De resultaten laten zien dat er momenteel verschillende afspraken zijn rondom het onderwerp social media, namelijk dat de jongeren de telefoon moeten inleveren voorafgaand aan de start van een thema en andere partijen worden betrokken wanneer er sprake is van gevaarlijk of risicovol gedrag op social media. Ook worden jongeren gestimuleerd om zelf het gesprek met ouders/verzorgende aan te gaan wanneer er een onveilige situatie is met betrekking tot social media gebruik van de jongere. Daarnaast wordt er ook door een respondent benoemd dat er sprake is van een zerotolerance beleid met betrekking tot cyberpesten. Stop pesten nu (2018) zegt dat het belangrijk is om te laten dat pestgedrag niet geaccepteerd wordt en dat een beleid waarin sancties staan op een overtreding, een zerotolerance beleid, preventief werkt.

5.2 Antwoord deelvraag 2

Wat mist de sociaal agoog binnen instelling X op dit moment om passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting te bieden en meer zicht te krijgen op hoe de jongeren van afdeling Y gebruik maken van social media?

De resultaten van de interviews laten zien dat er volgens de respondenten nog op meerdere gebieden begeleiding en ondersteuning mist in het gebruik van social media van jongeren en dat zij niet het idee hebben dat zij voldoende zicht hebben. Verschillende respondenten geven aan dat er voorlichting gegeven wordt door middel van het thema social media, echter wordt er ook gezegd dat dit niet voldoende is en dat daar meer uit te halen valt. Niet alleen geven zij aan dat er meer te halen valt uit de begeleiding en ondersteuning van jongeren, maar ook de ondersteuning, voorlichting en informatie aan ouders kan verbeterd worden. Nikken en Jongmans (2013) wijzen op het belang om onbekendheid en angsten van ouders over social media gebruik van hun kind serieus te nemen en kijken op welke manier de professional daarin iets kan betekenen. Wanneer ouders niet met hun kind praten over of het gebruik van social media tegen houden kan dit averechts werken, hierdoor kunnen jongeren juist dingen achterhouden omdat ze bang zijn dat ze anders geen gebruik meer mogen maken van social media.

Vervolgens is er ook door verschillende respondenten gezegd dat zij meer begeleiding, ondersteuning en voorlichting willen bieden omtrent veilig social media gebruik aan jongeren. Daarnaast willen zij informatie over social media ook op een positieve manier aanbieden en de positieve kant van social media laten zien. Van Hecke (z.j.) zegt dat het belangrijk is om een open houding naar zowel de kansen als de risico's van social media te hebben. Zij stelt dat wanneer de sociaal hulpverlener de focus legt op de gevaren en risico's van social media, dit een valkuil kan zijn voor de sociaal hulpverlener. Een gevolg hiervan kan zijn dat jongeren in de weerstand gaan. Om deze reden zegt zij dat ook de positieve kanten van social media, en de kansen die het met zich meebrengt, aandacht verdienen.

Wat duidelijk naar voren komt in de analyse van de interviews, is dat de respondenten vinden dat zij niet voldoende kennis bezitten over social media. Er wordt aangegeven dat verschillende respondenten graag meer inzicht willen in hoe en waarom jongeren gebruik maken van social media. Daarnaast zeggen een aantal respondenten ook dat het belangrijk is om bewuster te worden van het onderwerp social media, omdat het iets is waar je in deze tijd niet meer omheen kan.

Jongmans en Nikken (2013) zeggen het volgende over de ontwikkeling van technologie:

Door technologische ontwikkelingen in media en communicatie is er een enorme toename in de hoeveelheid, snelheid en toegankelijkheid van informatie. De niet te stuiten opkomst van internet en andere mediatoepassingen biedt vele kansen en mogelijkheden. Met de recente explosie van media-aanbod en de komst van het internet kan niemand er echter meer omheen dat aandacht voor een bewust en veilig gebruik van de media door de burger noodzakelijk is. (Jongmans & Nikken, 2013, p.10)

Er is vervolgens door de onderzoeker gevraagd wat de respondenten zien als een ideale situatie met betrekking tot social media gebruik van jongeren. Het merendeel van de respondenten zegt dat, wanneer zij de mogelijkheid hiervoor zouden hebben, ze mee zouden willen kijken in de telefoon van de jongere. Daarnaast zegt een derde dat ze het liefst zouden zien dat jongeren geen telefoon bij zich hebben wanneer zij op de groep komen en wordt door een aantal respondenten aangegeven dat ze graag zouden willen dat jongeren social media meer los zouden kunnen laten.

5.3 Antwoord deelvraag 3

Op welke manier kan de sociaal agoog van afdeling Y binnen instelling X begeleiding, ondersteuning en voorlichting inzetten om meer zicht te krijgen in het social media gebruik van jongeren van afdeling Y binnen instelling X?

De resultaten van de interviews laten zien dat er variërende wensen liggen met betrekking tot verbetering en vergroting van de ondersteuning en begeleiding van social media bij jongeren en het zicht hierop door de sociaal hulpverleners. Een onderwerp dat hierbij naar voren komt is het vergroten van de kennis van de sociaal hulpverleners over social media. Een groot deel van de respondenten geeft aan dat het goed is om dit onderwerp structureel terug te laten komen in de teamvergaderingen, zodat het onder de aandacht blijft. Daarnaast zou het dan niet alleen besproken worden op het moment dat er een bepaalde situatie met betrekking tot social media speelt, maar ook wordt het dan preventief besproken.

Dit kan ook een manier zijn voor de sociaal hulpverlener om up to date kunnen worden gehouden over ontwikkelingen van en op social media. Stichting School en Veiligheid (z.j.) zegt dat door te werken aan preventie het aantal incidenten rondom misbruik van social media verminderd kan worden, hierdoor is de kans op een escalatie van een incident kleiner en worden jongeren zich bewuster van grensoverschrijdend gedrag en de gevolgen hiervan. Daarnaast kan er op deze manier ook een lijn gevolgd worden in het optreden tegen ongewenst social media gedrag.

Niet alleen is uit de resultaten gebleken dat de respondenten graag de kennis van de sociaal hulpverleners van afdeling Y willen vergroten, maar ook wordt door een aantal respondenten aangegeven dat het nuttig en helpend kan zijn wanneer het onderwerp social media terugkomt in de routeplanner en structureel verwerkt wordt in de mentorgesprekken met jongeren. Tenslotte komt in de resultaten ook naar voren dat een ervaringsdeskundige of gastspreker een waardevolle toevoeging kan zijn in de begeleiding en ondersteuning van jongeren in social media gebruik.

5.4 Conclusie hoofdvraag

“Hoe kan de sociaal agoog binnen instelling X de jongeren van afdeling Y voorlichten, ondersteunen en begeleiden in veilig social media gebruik, om onveilig social media gebruik te voorkomen.”

Naar aanleiding van de antwoorden op de deelvragen kan de volgende conclusie getrokken worden:

Er is op verschillende manieren zicht op social media gebruik van de jongeren van afdeling Y binnen instelling X, daarbij is er ook variatie in ondersteuning en begeleiding door de sociaal hulpverleners. Volgens de respondenten lijkt dit echter nog niet voldoende te zijn, zij geven aan dat zij niet voldoende

of onvolledig zicht hebben op het social media gebruik van de jongeren van afdeling Y binnen instelling X. In de probleemanalyse komt dit probleem ook naar voren, daarin wordt beschreven dat doordat de media tegenwoordig een enorme aanwezigheid heeft en snelle technologische veranderingen doormaakt in aanbod, er steeds meer vraagtekens komen over hoe jongeren beschermd een weerbaarder kunnen worden tegen de mogelijk schade die social media aan kan richten (Nikken, 2013).

De respondenten hebben aangegeven dat zij vinden dat er momenteel nog te weinig ondersteuning, begeleiding en informatie wordt gegeven over veilig social media gebruik. Op basis van de uitkomsten van de resultaten kan gezegd worden dat er nog voldoende mogelijkheden en wensen liggen bij de sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X ter verbetering en vergroting van passende begeleiding, ondersteuning en meer zicht krijgen in social media gebruik van de jongeren.

Uit de resultaten blijkt dat de respondenten zelf verschillende manieren voor ogen hebben om de ondersteuning en begeleiding van veilig social media gebruik te verbeteren en te vergroten. Er zijn meerdere ideeën aangedragen door de respondenten om dit te bevorderen, zoals de kennis van de sociaal hulpverleners over social media vergroten door bijvoorbeeld scholing en meer handvaten krijgen. Rinogroep (z.j.) zegt, zoals beschreven in de probleemanalyse, dat veel professionals het lastig vinden om jongeren goed te begeleiden in social media gebruik, voornamelijk omdat zij zelf te weinig kennis hebben van wat jongeren op social media doen en/of gebruiken. Het is belangrijk om over dit onderwerp in gesprek te gaan en het is noodzakelijk dat de hulpverlener meer kennis krijgt over het social media gebruik van jongeren zodat hier passende begeleiding en aansluiting in geboden kan worden.

Ook laten de resultaten zien dat de respondenten het onderwerp social media structureler willen verwerken in de behandeling van de jongeren. In de probleemanalyse wordt beschreven dat social media een steeds grotere rol speelt in de ontwikkeling van jongeren en dat het daarom als (pedagogisch) hulpverlener belangrijk is om jongeren bewust om te leren gaan met social media (NJI, 2018).

Concreet gezegd liggen volgens de respondenten de verbeterpunten met name op het gebied van kennis van de sociaal hulpverlener over social media, kennis van de ouders over social media en ouders betrekken bij dit onderwerp en social media (preventief) inbouwen als onderwerp in de behandeling van de jongeren. De probleemanalyse wijst ook uit dat ouders het gevoel hebben dat het weinig zinvol is om jongeren te begeleiden in social media gebruik, met name door gebrek aan kennis over en van social media. Jongmans en Nikken (2013) geven hierbij aan dat het daarom belangrijk is om niet alleen jongeren meer ondersteuning en informatie te bieden, maar ook ouders daarin te begeleiden en voor te lichten.

5.5 Aanbevelingen

De aanbevelingen die door de onderzoeker worden gegeven komen voort uit de resultaten van het onderzoek en het geschetste probleem in de probleemanalyse. In de probleemanalyse komt duidelijk naar voren dat er zowel op macro-, meso- en microniveau een probleem is met betrekking tot veilig social media gebruik van jongeren en de begeleiding hierin.

Op macroniveau blijkt bijvoorbeeld uit onderzoek van de Universiteit Leiden (2018) dat jongeren zeer gevoelig zijn voor beloningen en sociale acceptatie en dat zij gevoelig zijn voor meningen online. Daarnaast zegt Nikken (2013) dat er zorg ligt over het gebruik van social media van jongeren, met name op de risico's van cyberpesten, hackers, sexting en grooming. Daarbij wordt door Jongmans en Nikken (2013) ook gezegd dat er bij ouders een gebrek aan kennis over en van social media is, waardoor er weinig bescherming aangeboden wordt aan de kinderen met betrekking tot social media, en komen ouders vaak pas in actie wanneer er daadwerkelijk iets negatiefs online gebeurd is, zodra het eigenlijk al te laat is.

Het probleem dat op mesoniveau met name naar voren komt, is dat er kennis over social media ontbreekt, onderzoek van Mediawijzer (Movisie, 2018) laat zien dat de helft van de volwassenen niet mediawijs is. Vervolgens wordt ook beschreven dat er verschillende problemen geconstateerd zijn bij zorginstellingen die zelf gebruik maken van social media. Een voorbeeld hiervan is gebrek aan tijd en geld om hierin te investeren, wat ervoor zorgt dat het minder wordt gebruikt en de kennis van de ontwikkelingen uitblijft. Zorginstanties ervaren zelf dat het noodzakelijk is om bij te blijven met social media gebruik, echter is er geen stijgende lijn in het gebruik hiervan (Van Iperen, 2018).

Op microniveau wordt het probleem van de risico's, gevaren en invloed van social media in verband gebracht met de doelgroep van dit onderzoek. Hier wordt beschreven dat verschillende instanties een koppeling hebben gemaakt tussen problematiek zoals depressies, hechtingsstoornissen en licht verstandelijke beperkingen en social media gebruik (Pardoen, 2017; GGD Brabant Zuidoost, 2018; NJI, 2018). Er is bijvoorbeeld waargenomen dat depressieve gevoelens die ontstaan door social media gebruik geleidelijk toenemen wanneer er dagelijks gebruik wordt gemaakt van social media (Te Voert, 2018). Daarnaast wordt beschreven door Richtlijnen Jeugdhulp (2017) dat jongeren die bijvoorbeeld onveilig gehecht zijn meer risico hebben op gedragsproblemen en zegt Heppie Deejs (2017) dat jongeren met een LVB online situaties moeilijker begrijpen doordat zij de ongeschreven regels van social media niet (her)kennen en hebben zij geen goed overzicht in hoeverre social media zich kan verspreiden. Tenslotte lijkt de weerbaarheid van jongeren niet voldoende te zijn, dit is door GGD Brabant Zuidoost (2018) gemeten op het gebied van onder andere omgaan met teleurstellingen, het durven vragen om hulp wanneer ze lastiggevallen worden maar ook aangeven wat je wel en niet wil en opkomen voor jezelf.

De aanbevelingen dragen bij aan de verbetering van de begeleiding, ondersteuning en voorlichting van veilig social media gebruik door de sociaal hulpverlener van afdeling Y binnen instelling X aan de jongeren van deze afdeling.

5.5.1 Expertise

Probeer in kaart te brengen over welke kennis de sociaal hulpverleners over social media op dit moment is. Een aantal respondenten hebben aangegeven dat er verschillende collega's meer kennis over social media bezitten dan anderen (Persoonlijke communicatie, R1; R2; R3; R4; R7, 2018). Er wordt bijvoorbeeld door R1 (Persoonlijke communicatie, 2018) het volgende gezegd:

“Ik denk niet dat alle collega's even bekend zijn met social media, ze weten allemaal wel ongeveer wat Snapchat of Instagram is, maar er zijn er ook genoeg die het niet weten, dat is wisselend onder collega's. Ik denk dat daar nog wel winst in te behalen is.”

Hierdoor kan het voorkomen dat signalen van risicovol of onveilig social media gebruik van jongeren niet altijd op tijd gesignaleerd worden. Het kan bevorderlijk zijn om deze kennis over social media gelijk te trekken onder collega's, zodat deze ook in zijn volledigheid gebruikt kan worden. Ga ook na welke expertise er nog mist en wat wel bij zou kunnen dragen aan het begeleiden, ondersteunen en voorlichten van veilig social media gebruik van jongeren. Vanuit het onderzoek zijn een aantal dingen naar voren gekomen waar de behoefte ligt.

Kennis

“Je kunt jongeren niet iets uitleggen over social media als je zelf niet voldoende kennis hebt. Als iedereen voldoende kennis heeft en op een lijn zit, kun je duidelijker grenzen aangeven. Het zou in het team vaker besproken kunnen worden hoe we hierin handelen en mee om gaan.” (Persoonlijke communicatie, R7, 2018)

Zorg dat de sociaal hulpverleners zich bewuster worden van het onderwerp social media en wat zich hierop allemaal af kan spelen. Het kan helpend zijn om hierin van handvaten te voorzien, zoals een nieuwsbrief over de risico's, gevaren en invloed van social media op jongeren, waarin nieuwe items aanbod komen die op dat moment spelen. Daarnaast kan het ook bijvoorbeeld een keer in de drie maanden terugkomen in een teamvergadering, zodat nieuwe dingen die spelen op social media mondeling toegelicht kunnen worden en er ook vragen gesteld kunnen worden. Het kan helpend zijn om hiervoor iemand in te schakelen die gericht is op voorlichtingen en ontwikkelingen met betrekking tot social media en hierbij ook tips kan geven hoe de sociaal hulpverleners dit in de praktijk bespreekbaar maken en signaleren.

Tastbare middelen

Gebruik maken van posters op kantoor, hierdoor blijft het onderwerp social media onder de aandacht. Met name voor nieuwe informatie kan dit positief werken, de sociaal hulpverleners worden op die manier met regelmaat herinnert aan theorie, beleid en protocollen waardoor het uiteindelijk standaard en eigen zal worden om op die manier te handelen of het bespreekbaar te maken. Dit past ook bij preventieve maatregelen rondom (on)veilig social media gebruik, namelijk het hebben en naleven van regels en afspraken, voorlichting geven over social media en professionalisering de sociaal hulpverleners over dit onderwerp (Stichting School en Veiligheid, z.j.).

Ervaringsdeskundige

Maak gebruik van een ervaringsdeskundige die kan aansluiten bij de doelgroep. Iemand die bijvoorbeeld zelf slachtoffer is geweest van nare situaties op social media, zoals sexting of cyberpesten. Er wordt op dit moment nog niet zoveel gedaan met ervaringsdeskundige op dit gebied, terwijl jongeren geneigd zijn sneller iets aan de te nemen van iemand die hetzelfde heeft meegemaakt en naast hen staat, dan van een hulpverlener die boven hen staat (Boote, 2014).

5.5.2 Visie

Stel gezamenlijk een visie op met betrekking tot regels en afspraken van social media gebruik van jongeren en hoe hiermee om te gaan, ga daarbij ook in gesprek over manieren waarop collega's momenteel social media onder de aandacht brengen in bijvoorbeeld mentorgesprekken. Uit de resultaten blijkt dat er nu wel een soort van richtlijn is, maar geen opgestelde visie of richtlijn op papier (Persoonlijke communicatie, R2; R3; R4; R5; R8, 2018). Wat hierbij kan helpen is een SWOT-analyse. Hierbij wordt er gekeken naar Strengths, Weaknesses, Opportunities en Threats. Met behulp van deze sterkte-zwakke analyse kan zicht verkregen worden op de huidige regels en afspraken, wat de sterke en zwakke kanten zijn, en kunnen er actiepunten opgesteld worden voor toekomstige ontwikkelingen (Movisie, 2018).

5.5.3 Informatie ouders

Organiseer een informatieavond voor ouders van de jongeren om voorlichting te geven over veilig social media gebruik van jongeren van afdeling Y binnen instelling X. Geef daarbij ook informatie over wat er allemaal af kan spelen op social media, hoe ouders signalen van onveilig social media gebruik kunnen herkennen en hoe zij in gesprek kunnen gaan over dit onderwerp met hen kind. Daarnaast kan het geven van een rol van de jongeren tijdens een informatieavond over social media een succesfactor zijn (Duimel & Meijering, 2013).

5.5.4 Vervolgonderzoek

Zet een vervolgonderzoek in om te kijken op welke manier de jongeren van afdeling Y binnen instelling X social media als een probleem ervaren en onderzoek in welke mate zij bekend zijn met de gevaren en risico's hiervan. Dit sluit aan bij de resultaten van de interviews, hierin geeft R5 (Persoonlijke communicatie, 2018) bijvoorbeeld aan dat zij nieuwsgierig is wat de uitkomst zou zijn als de jongeren over social media geïnterviewd zouden worden, hoe zij tegen social media aankijken, wat zij belangrijk vinden en hoe zij online groepsdruk ervaren. Probeer in kaart te brengen hoe de jongeren kijken naar (on)veilig social media gebruik en onderzoek wat zij juist wel of niet zouden willen in begeleiding van veilig social media gebruik. Onderzoek waar de behoeften van de jongeren liggen.

Hoofdstuk 6: Discussie

In dit hoofdstuk wordt gereflecteerd op verschillende aspecten van dit onderzoek. Hierbij ligt in paragraaf 6.1 de focus op de betekenis, bruikbaarheid en relevantie van de aanbevelingen in de praktijk en in paragraaf 6.2 zal de focus liggen op de sterkte-zwakteanalyse. Bij de sterkte-zwakteanalyse zal worden ingegaan op de respondenten, interviews en vormen van triangulatie.

6.1 Betekenis en bruikbaarheid

Om de betekenis en bruikbaarheid van dit onderzoek te beoordelen wordt er mede gekeken naar de externe validiteit hiervan. Boeije (2014) zegt dat wanneer een onderzoek op verschillende niveaus te generaliseren is, het onderzoek extern valide is.

In de conclusie is beschreven waar volgens de sociaal hulpverleners de verbeterpunten van afdeling Y binnen instelling X liggen met betrekking tot passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting van veilig social media gebruik. De methodologische resultaten, de resultaten van de interviews, zijn verwerkt in de conclusie van dit onderzoek. Op basis van de conclusie zijn de aanbevelingen voor de sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X geschreven. Met deze aanbevelingen zal het probleem nog niet volledig opgelost kunnen worden, echter geeft dit wel handvaten om de begeleiding, ondersteuning en voorlichting door de sociaal hulpverleners van veilig social media gebruik te verbeteren. Deze aanbevelingen sluiten aan op het probleem dat voornamelijk naar voren is gekomen in de interviews, namelijk het vergroten van de kennis van de sociaal hulpverlener over social media, het vergroten van de kennis van ouders over social media en ouders meer betrekken bij dit onderwerp en social media (preventief) inbouwen als onderwerp in de behandeling van de jongeren. Dit aspect komt ook terug in de probleemanalyse, deze wijst namelijk uit dat social media tegenwoordig een grote invloed heeft op jongeren en dat zij gevoelig zijn voor social media. Daarnaast wordt in de probleemanalyse ook beschreven dat, doordat social media een steeds grotere rol speelt in de ontwikkeling van de jongeren, het belangrijk is om als hulpverlener of opvoedkundige jongeren bewust om te leren gaan met social media en hierbij ook ouders/verzorgers ondersteunen.

Uit het onderzoek is gebleken dat de verbeterpunten onderdeel uitmaken van verschillende aspecten, zoals verbetering van kennis over social media van ouders, sociaal hulpverlener en het preventief inbouwen in de behandeling van jongeren. Er zijn voor de voornaamste verbeterpunten, die uit het onderzoek zijn gekomen, aanbevelingen geschreven. Uit de resultaten blijkt bijvoorbeeld dat een groot deel van de respondenten graag in de telefoon van de jongeren mee zou willen kijken, echter is dit niet haalbaar vanwege onder andere privacywetgeving. Omdat uit de probleemanalyse en het theoretisch kader blijkt dat het wel belangrijk is om als sociaal hulpverlener te weten of de jongeren op een (on)veilige manier gebruik maken van social media, is er gekeken naar wat er wel haalbaar is om deze informatie te krijgen.

Het onderzoek is gericht op verbetering van passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting van (on)veilig social media gebruik van jongeren, de jongeren die in dit onderzoek de doelgroep vormen, zijn de jongeren van afdeling Y binnen instelling X. Doordat het onderzoek specifiek gedaan is bij deze afdeling, zullen de resultaten en aanbevelingen niet zomaar bij alle instellingen toegepast kunnen

worden. Een factor hierin is bijvoorbeeld dat de resultaten van de interviews gebaseerd zijn op de meningen en visies van de respondenten. Daarnaast kan het ook zo zijn dat er bij andere instellingen op dit moment op een andere manier om wordt gegaan met begeleiding, ondersteuning en voorlichting van (on)veilig social media gebruik en kan een dag-invulling er bij een andere instelling ook anders uitzien, waardoor de aanbevelingen niet per definitie passend zijn. Daartegenover staat wel dat de resultaten en aanbevelingen van dit onderzoek wel toegepast zouden kunnen worden op andere afdelingen van instelling X, zolang zij aangepast worden naar de mogelijkheden van de andere afdeling. Er zijn binnen instelling X verschillende afdelingen waarvan de doelgroepen zeer overeenkomen met de doelgroep van afdeling Y, om deze reden kan dit onderzoek handvatten bieden voor meerdere afdelingen binnen instelling X. Dat dit aansluit bij andere afdelingen is ook naar voren gekomen vanuit de sociaal hulpverleners van afdeling Y, deze hebben namelijk na het presenteren van de resultaten, conclusie en aanbevelingen van dit onderzoek door de onderzoeker, gevraagd of het onderzoek doorgestuurd mag worden naar andere afdelingen, omdat het daar ook kan bijdragen aan de begeleiding van veilig social media gebruik (persoonlijke communicatie, 2019).

6.2 Sterkte – zwakteanalyse

In deze paragraaf wordt toegelicht welke respondenten gekozen zijn voor dit onderzoek, de interviews en de situatie waarin deze af zijn genomen en op welke manier triangulatie is toegepast in dit onderzoek. Op deze manier kan de interne validiteit van dit onderzoek gemeten worden, dit wil zeggen dat er aangetoond wordt of het onderzoeksinstrument gemeten heeft wat het moest meten en dat er geen andere factoren zijn die het resultaat veroorzaken (Swaen, 2014).

Respondenten

In eerste instantie was het doel van de onderzoeker om te onderzoeken wat de invloed van social media is op jongeren, echter betrof dit doel in die vorm geen complex praktijkprobleem en was er geen sprake van een multidisciplinair karakter, waardoor het doel en vraagstuk te makkelijk te beantwoorden zou zijn. Om deze reden is er door de onderzoeker gekozen voor een doel- en vraagstelling waarbij er wel sprake is van een complex praktijkprobleem en een multidisciplinair karakter, namelijk: kennis verzamelen over onveilig social mediagebruik van jongeren van afdeling Y binnen instelling X en met deze kennis aanbevelingen schrijven voor de sociaal agoog waarmee zij in staat zijn passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting te bieden gericht op veilig social media gebruik van jongeren. Door de doelstelling op deze manier te formuleren wordt het praktijkprobleem onderzocht vanuit het oogpunt van de sociaal hulpverlener. De sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X gelden in dit onderzoek als respondenten, waardoor het onderwerp afgebakend wordt tot de visie van een discipline.

Om een realistische weergave van de onderzoekspopulatie te creëren is er door de onderzoeker voor gekozen om zowel mannen als vrouwen te interviewen en met uiteenlopende werkervaring. Er is door de onderzoeker gekozen om stagiaires ook onderdeel te maken van de respondenten omdat zij, als minder ervaren krachten, een andere kijk kunnen hebben op de manier waarop op dit moment begeleiding, ondersteuning en voorlichting van veilig social media gebruik gegeven wordt.

Er had meer diepgang in het onderzoek kunnen zijn als er ook vanuit het oogpunt van de jongeren van afdeling Y binnen instelling X onderzocht was hoe zij kijken naar de begeleiding, ondersteuning en voorlichting van veilig social media gebruik. Om deze reden is een vervolgonderzoek vanuit het oogpunt van deze jongeren een aanbeveling.

Interviews

De interviews zijn afgenomen op de locatie van afdeling Y binnen instelling X. De opnames van de interviews zijn gedaan met eigen apparatuur van de onderzoeker, namelijk een laptop en een mobiele telefoon. Er is door de onderzoeker voorafgaand aan de interviews een verklaring (bijlage 2) opgesteld die door de onderzoeker en de respondenten is getekend, op deze manier is de privacy van de respondenten gewaarborgd. De interviews zijn op de thuislocatie van de onderzoeker getranscribeerd, geanalyseerd en gecodeerd.

Om te zorgen voor een afgezonderde locatie waardoor er geen mogelijkheid is tot beïnvloeding van derden op de informatie die respondent gegeven heeft tijdens de interviews, is ervoor gekozen om deze af te nemen in een spreekkamer op afdeling Y binnen instelling X. Er is tijdens twee interviews een korte onderbreking geweest omdat er een dringende vraag aan de respondent gesteld moest worden door een collega, echter heeft dit geen afbreuk gedaan aan de inhoud van het interview. Aan het einde van de interviews is door de onderzoeker gevraagd of de respondent nog informatie toe wilde voegen aan het interview, onderwerpen of informatie die door de onderzoeker niet kenbaar zijn gemaakt. De uitkomsten hiervan zijn door de onderzoeker meegenomen in de interviews die nog volgden om op deze manier de interviews te verbeteren.

Uit de analyse van de interviews blijkt dat meerdere respondenten het lastig vonden om vragen over het onderwerp van dit onderzoek te beantwoorden. Dit was met name zo omdat zij, naar eigen zeggen, niet bewust bezig waren met het onderwerp. Hieruit blijkt dat door de respondenten over dit onderwerp te interviewen, er bewustwording is gecreëerd van het onderwerp social media en passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting hiervan, wat heeft geresulteerd in bewuste, doordachte antwoorden van de respondenten waardoor er diepgang zat in de interviews die afgenomen zijn.

Een onderzoek kan als betrouwbaar worden beschouwd wanneer dezelfde resultaten behaald zouden worden bij een herhaling van het onderzoek (Tilburg University, z.j.). Het kan zijn, dat wanneer dit onderzoek opnieuw uitgevoerd wordt, er andere resultaten behaald zullen worden. Wat hier met name invloed op zou kunnen hebben, zijn de jongeren die op dat moment in behandeling zijn binnen instelling X, afdeling Y. Hiertegenover staat dat, ondanks dat er andere jongeren in behandeling kunnen zijn, het probleem met betrekking tot passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting van veilig social media gebruik niet zal veranderen.

Triangulatie

Er zijn verschillende vormen van triangulatie, namelijk methodische-, data-, theoretische- en onderzoekerstriangulatie (Baarda et al., 2005). In dit onderzoek is gebruik gemaakt van theoretische- en onderzoekerstriangulatie.

Onderzoekerstriangulatie wil zeggen dat er diverse partijen worden betrokken bij het onderzoek, wat ervoor zorgt dat het onderzoek meer betrouwbaar wordt (Baarda et al., 2005). De partijen, die in dit onderzoek de onderzoekstriangulatie omvatten, zijn de sociaal hulpverleners van afdeling Y binnen instelling X, de docenten die de onderzoeker begeleid hebben tijdens het onderzoek en de medestudenten van de onderzoeker. Deze partijen hebben bijgedragen aan de onderzoekstriangulatie doordat zij gedurende het onderzoek de onderzoeker van kritische feedback hebben voorzien. Door deze bijdrage zijn verschillende aspecten van dit onderzoek aangescherpt door de onderzoeker, zoals het concreet formuleren van de hoofd- en deelvragen en de conclusie. Het onderwerp van dit onderzoek is gedurende het onderzoek niet veranderd, waardoor de probleemanalyse en het theoretisch kader aansluiten bij de doel- en vraagstelling van dit onderzoek.

Naast de onderzoekerstriangulatie is er ook gebruik gemaakt van theoretische triangulatie. Dit wil zeggen dat er op een zinnige manier gebruik is gemaakt van verschillende theoretische invalshoeken (Baarda et al., 2005). Een voorbeeld hiervan is het probleem dat beschreven is in de probleemanalyse, namelijk op macro-, meso- en microniveau. Het theoretisch kader is een toelichting die hierop aansluit. Doordat het probleem op verschillende niveaus onderzocht is, wordt de probleemanalyse en het theoretisch kader, vanuit verschillende uitgangspunten weergegeven. Op die manier wordt er in het onderzoek een directe verbinding gelegd tussen het praktijkprobleem en theorie die hierop aansluit en/of daarin kan ondersteunen. Wat voor meer verdieping van het onderzoek had kunnen zorgen, was het toepassen van datatriangulatie. Dit betekent dat de onderzoeker gebruik had kunnen maken van verschillende databronnen, zoals de jongeren van afdeling Y, wat had kunnen resulteren in een andere kijk en/of standpunten op het probleem beschreven in de probleemanalyse en probleemstelling (Baarda et al., 2005).

Literatuurlijst

- Alleydog. (2018). *Storm and stress*. Geraadpleegd op 18 oktober 2018, van <https://www.alleydog.com/glossary/definition.php?term=Storm+And+Stress>
- Baarda, D.B., De Goede, M.P.M., Teunissen, J. (2005). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff B.V.
- Baarda, D.B., De Goede, M.P.M. (2001). *Basisboek Methoden en Technieken*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff B.V.
- Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers B.V
- Boote, M. (2014, 25 juli). *Geef ervaringsdeskundigen stem jeugdhulp*. Geraadpleegd op 6 januari, van <https://www.movisie.nl/artikel/geef-ervaringsdeskundigen-stem-jeugdhulp>
- Calis, M. (2014, 22 februari). *Jeugdzorg mist kennis over social media*. Geraadpleegd op 13 oktober 2018, van <https://link.springer.com/article/10.1007/s12449-014-0010-y>
- Centraal Bureau Statistiek (CBS). (2015, 17 augustus). *Bijna 8 procent van de jongeren gepest op het internet*. Geraadpleegd op 23 oktober 2018, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/34/bijna-8-procent-van-de-jongeren-gepest-op-het-internet>
- Clerkx, M., De Groot, R., Prins, F. (2011). *Grensoverschrijdend gedrag van pubers*. Antwerpen: Maklu Uitgevers
- Combinatie Jeugdzorg. (2017, oktober). *Folder Intensieve Dagbehandeling*. Geraadpleegd op 14 oktober 2018, van https://www.combinatiejeugdzorg.nl/wp-content/uploads/2015/12/Folder-Intensieve-dagbehandeling_sept-2017_WEB-1.pdf
- Combinatie Jeugdzorg. (z.j.). *Hulp overdag*. Geraadpleegd op 14 oktober 2018, van <https://www.combinatiejeugdzorg.nl/hulp-overdag-3/>
- Combinatie jeugdzorg. (z.j.). *Over ons*. Geraadpleegd op 20 september 2018, van <https://www.combinatiejeugdzorg.nl/over-ons/>
- Crone, E. (2018). *Het puberende brein*. Amsterdam: Prometheus Uitgeverij B.V.
- Dingemanse, K. (2017, 16 mei). *Ultiem stappenplan voor het coderen van interviews*. Geraadpleegd op 30 november 2018, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/coderen-interview/>
- Duimel, M., Meijering, I. (2013). *Professionals en ondersteuning bij mediaopvoeding*. Geraadpleegd op 3 januari 2019, van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Professionals-en-ondersteuning-bij-mediaopvoedingpdf.pdf>

- GGD Brabant Zuidoost. (2018). *In gesprek over weerbaarheid*. Geraadpleegd op 24 september 2018, van <https://www.ggdbzo.nl/partners/gemeenten/gezondheidinbeeld/Paginas/In-gesprek-over-weerbaarheid.aspx>
- GGD Brabant Zuidoost. (2018). *Pesten*. Geraadpleegd op 24 september 2018, van <https://www.ggdbzo.nl/jongeren/pesten/Paginas/Pesten.aspx>
- Hagberg, M., Härenstam, A., Thomée, S. (2011). *Mobile phone use and stress, sleep disturbances, and symptoms of depression among young adults - a prospective cohort study*. BMC Public Health
- Hall, S. (1904). *Adolescence in psychology and it's relations to physiologie, anthropology, sociology, sex, crime, religion and education*. New York: D. Appleton and company
- Haverlag, D. (2013, juni). *Compulsief gebruik van sociale media op de smartphone. Onderzoek naar de verbanden tussen compulsief sociale mediagebruik op de smartphone, impulsiviteit, depressieve klachten en schoolprestaties onder Nederlandse jongeren* (Masterthesis, Universiteit Utrecht). Utrecht: Sociale Wetenschappen
- Heppie Deejs (2017). *Online media gebruik bij jongeren met een licht verstandelijke beperking*. Geraadpleegd op 24 september 2018, van <https://www.hdjs.nl/blog/online-media-gebruik-bij-jongeren-met-een-licht-verstandelijke-beperking/>
- Jongmans, J., Nikken, P. (2013). *Mediawijsheid*. Geraadpleegd op 3 januari 2019, van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Mediawijsheid.pdf>
- Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie. (2018). *Depressie bij kinderen en jongeren (stemmingsstoornis)*. Geraadpleegd op 21 oktober 2018, van <https://www.kenniscentrum-kjp.nl/ouders-jongeren/depressie/>
- Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie. (2018). *Jeugd-GGZ voor kinderen en adolescenten met een licht verstandelijke beperking (LVB)*. Geraadpleegd op 21 oktober 2018, van <https://www.kenniscentrum-kjp.nl/professionals/licht-verstandelijke-beperkten-lvb/>
- Kerpel, A. (2014, 1 juni). *Hechtingsstoornissen, hechting*. Geraadpleegd op 21 oktober 2018, van <https://wij-leren.nl/hechtingsstoornissen-hechting.php>
- Mediawijsheid. (2018). *Sociale media*. Geraadpleegd op 14 oktober 2018, van <https://www.mediawijsheid.nl/sociale-media/>
- Movisie. (2018, 9 oktober). *Aandacht nodig voor mediawijsheid in opleidingen zorg en welzijn*. Geraadpleegd op 11 oktober 2018, van <https://www.movisie.nl/artikel/aandacht-nodig-mediawijsheid-opleidingen-zorg-welzijn>

- Movisie. (2018, 11 april). *Analyseer de sterke en zwakke kanten van uw adviesraad Sociaal Domein. SWOT-analyse*. Geraadpleegd op 7 januari, van <https://www.movisie.nl/tool/analyseer-sterke-zwakke-kanten-uw-adviesraad-sociaal-domein>
- Nationale Beroepengids. (z.j.). *Agoog*. Geraadpleegd op 14 oktober 2018, van <https://www.nationaleberoepengids.nl/Agoog>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2017). *Cijfers over jeugd en opvoeding. Cijfers per onderwerp seksueel gedrag*. Geraadpleegd op 18 oktober 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp-Seksueel-gedrag>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2018). *Hechting en hechtingsproblemen. Probleemschets. Gevolgen*. Geraadpleegd op 24 september 2018, van <https://www.nji.nl/Hechting-en-hechtingsproblemen-Probleemschets-Gevolgen>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2018). *Mediaopvoeding*. Geraadpleegd op 13 oktober 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Mediaopvoeding>
- Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek. (2016, 29 januari). *Hersenverbindingen voorspellen impulsiviteit bij pubers*. Geraadpleegd op 20 oktober 2018, van <https://www.nwo.nl/actueel/nieuws/2016/magw/hersenverbindingen-voorspellen-impulsiviteit-bij-pubers.html>
- Nikken, P. (2013). *Media risico's voor kinderen*. Geraadpleegd op 20 september 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Media-risicos-voor-kinderen.pdf>
- Pardoen, J. (2017, 12 mei). *Informatie choking game, wurgspel*. Geraadpleegd op 11 oktober 2018, van <https://www.bureaujeugdenmedia.nl/informatie-choking-game-wurgspel/>
- Richtlijnen Jeugdhulp. (2017, 30 april). *Problematische gehechtheid. Definitie. Inleiding*. Geraadpleegd op 20 september 2018, van <http://richtlijnenjeugdhulp.nl/problematische-gehechtheid/definitie/inleiding/>
- Rinogroep. (z.j.). *Sociale media in de begeleiding van jongeren*. Geraadpleegd op 13 oktober 2018, van <https://www.rinogroep.nl/opleiding/4878/sociale-media-in-de-begeleiding-van-jongeren.html>
- Seksuele vorming. (2019). *Seks en de media*. Geraadpleegd op 13 oktober, van <https://www.seksuelevorming.nl/themas/seks-en-de-media/waar-gaat-dit-thema-over>
- Social media succes. (2015). *Social media informatie*. Geraadpleegd op 13 januari 2019, van <http://socialmediasucces.nl/social-media-informatie/>
- Stichting School en Veiligheid. (z.j.). *Sociale media schoolveiligheid*. Geraadpleegd op 3 januari 2019, van <https://www.schoolenveiligheid.nl/po-vo/thema/sociale-media-schoolveiligheid/>

- Stichting School en Veiligheid. (z.j.). *Vormgeving aan sociale veiligheid*. Geraadpleegd op 14 oktober 2018, van <https://www.schoolenveiligheid.nl/po-vo/visie/vormgeving-aan-sociale-veiligheid>
- Stop pesten nu. (2018). *Cyberpesten (online pesten) & online gevaren jongeren*. Geraadpleegd op 21 oktober 2018, van <https://www.stoppestennu.nl/cyberpesten-online-pesteningevaren-jongeren>
- Stop pesten nu. (2019). *Een grapje op zijn tijd moet kunnen*. Geraadpleegd op 3 januari 2019, van <https://www.stoppestennu.nl/een-grapje-op-zijn-tijd-moet-kunnen-en-verlevendigt-zelfs-de-werksfeer-maar-wanneer-iemand>
- Stop pesten nu. (2018). *Wat is digitaal pesten*. Geraadpleegd op 21 oktober 2018, van <https://www.stoppestennu.nl/wat-digitaal-pesteningevaren-jongeren>
- Swaen, B. (2014, 19 september). *Interne validiteit*. Geraadpleegd op 12 januari 2019, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/interne-validiteit/>
- Sweers, A. (2016, 22 februari). *Hoe herken je een licht verstandelijke beperking*. Geraadpleegd op 21 oktober 2018, van <https://www.zorgwelzijn.nl/hoe-herken-je-een-licht-verstandelijke-beperking/>
- Te Riele, B., Van Duuren, M.A., (2016, 5 maart). *Je neemt de dader mee naar huis. Cyberpesten onder licht verstandelijk beperkte jongeren* (Bachelor rapport, Saxion Hogeschool). Enschede: Academie Mens en Maatschappij
- Te Voert, I. (2018, 24 januari). *Excessief smartphone gebruik leidt tot depressie tieners*. Geraadpleegd op 20 september 2018, van <https://www.mijngezondheidsgids.nl/excessief-smartphonegebruik-leidt-tot-depressie-tieners/>
- Tilburg University. (z.j.). *Betrouwbaarheid en validiteit*. Geraadpleegd op 30 november 2018, van <https://www.tilburguniversity.edu/nl/studenten/studie/colleges/spsshelpdesk/eddesk/betrouwbaarheid>
- Tubbing, L. (2014, 26 oktober). *Hoe je een interview voorbereidt waar je trots op kunt zijn*. Geraadpleegd op 30 november 2018, van <https://deafstudeerconsultant.nl/hoe-je-een-interview-voorbereidt-waar-je-trots-op-kunt-zijn/>
- Universiteit Leiden. (2018, 21 februari). *Hoe het online leven jongeren beïnvloedt*. Geraadpleegd op 20 september 2018, van <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2018/02/hoe-het-online-leven-jongeren-beïnvloedt>
- Vandoninck, S. (2013, 25 april). *Online risico's: weerloos of weerbaar? Focus op jongeren tussen 9 en 16 jaar*. Geraadpleegd op 23 oktober 2018, van [file:///C:/Users/Gebruiker/Downloads/online%20risicos%20%20weerloos%20of%20weerbaar%20\(slachtoffers%20vh%20internet%2025%20april%202013\).pdf](file:///C:/Users/Gebruiker/Downloads/online%20risicos%20%20weerloos%20of%20weerbaar%20(slachtoffers%20vh%20internet%2025%20april%202013).pdf)

- Van den Akker, M. (2009). *Het geven van voorlichting en advies*. Geraadpleegd op 14 oktober 2018, van <https://www.tijdschriftpraktijkondersteuning.nl/archief/volledig/id308-het-geven-van-voorlichting-en-advies.html>
- Van Hecke, J. (z.j.). *Kinderen en sociale media uitdagingen jeugdhulp*. Geraadpleegd op 3 januari 2019, van <https://mediawijs.be/dossiers/dossier-gezondheid-welzijn-en-technologie/kinderen-en-sociale-media-uitdagingen-jeugdhulp>
- Van Iperen, S. (2014, 4 maart). *Zorg heeft geen tijd en geld voor social media*. Geraadpleegd op 11 oktober 2018, van <https://www.sozio.nl/zorg-heeft-geen-tijd-en-geld-voor-social-media/1025585#.W8XFG2gzblU>
- Van Loon, M., Nieber, L. (2015, 20 november). *Helpt jongeren ervaart negatieve invloed sociale media*. Geraadpleegd op 13 januari 2019, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2015/11/20/helpt-jongeren-ervaart-negatieve-invloed-sociale-media-a1405590>
- Voion. (z.j.). *Wat is sociale veiligheid*. Geraadpleegd op 14 oktober 2018, van <https://www.voion.nl/programmalijnen/veilig-gezond-en-vitaal-werken/sociale-veiligheid/sociale-veiligheid/wat-is-sociale-veiligheid>
- Yes we can clinics. (2018). *Behandelmethode, depressie*. Geraadpleegd op 21 oktober 2018, van <https://www.yeswecanclinics.nl/behandelmethode/depressie>

Bijlagen

Bijlage 1: Topiclijst

Introductie social media	Informatie over gedrag van de doelgroep
Bekend met social media?	Gevoeligheid voor sociale acceptatie/beloningen/mening van anderen
Seksualiteit op social media (Sexting e.d.)/ Voldoen aan een bepaald beeld dat geschetst wordt op social media	Kwetsbare doelgroep (jongeren afdeling Y)
Cyberpesten Choking games	Inschatten van risicovolle situaties
	Weerbaarheid
	Vaardigheden sociaal contact
	Verschil in omgang met smartphone/social media bij jongeren met verschillende diagnoses

Informatie over de doelgroep gericht op social media	Omgang met social media van de werknemer
Inschatting tijd online/smartphone gebruik (op afdeling Y)	Hoe gaat de instelling om met (zorgwekkend) social media gebruik (regels)
Zicht op social media gebruik (wat doen ze op hun telefoon)	Werknemers zelfde manier van omgaan met social media
Invloed social media volgens werknemer	Aansluiting bij jongeren via/op social media
Wordt er veel gebruik gemaakt van social media → jongeren instelling X	Voorlichting social media
Wat mist er qua zicht/aansluiting bij jongeren m.b.t. social media	(Hoe) wordt er informatie gegeven over social media aan jongeren
Omgang jongeren wanneer er naar social media gebruik gevraagd wordt → reactie hierop	Werknemer bekend met de gevaren/risico's social media → meer kennis nodig?
Afhankelijkheid van jongeren naar smartphone/social media	Is de werknemer bekend met apps die jongeren tegenwoordig gebruiken → meer kennis nodig?
Reactie van jongeren wanneer smartphone/social media niet is toegestaan	Hoe blijft de werknemer up to date van nieuwe ontwikkelingen (is dat zo?) → Meer kennis nodig?
Herkent de werknemer signalen van zorgwekkend social media/smartphone gebruik	Wat is de ideale situatie voor de werknemer
	Hoe zou je begeleiding willen bieden
	Beschikken collega's over dezelfde kennis m.b.t. social media → problemen hierin

	Gaan collega's op dezelfde manier om met regels/afspraken m.b.t. social media/smartphone gebruik

Bijlage 2: Privacyverklaring interview

Privacyverklaring interview

Er worden door Madelon Snuverink, student aan de Fontys Hogeschool Sociale Studies, interviews afgenomen die een onderdeel zullen vormen van het afstudeeronderzoek. In de uitwerking van dit interviews wordt de privacy van de respondent gewaarborgd, door het interview te anonimiseren. De informatie die volgt uit het interview wordt uitsluitend gebruikt voor dit afstudeeronderzoek.

Het is mogelijk dat dit afstudeeronderzoek wordt opgenomen in de HBO-kennisbank, inclusief de (geanonimiseerde) inhoud van het interview, de respondent geeft hier **wel/geen** toestemming voor.

De respondent geeft, door middel van ondertekening, bevestiging voor het gebruiken van dit interview voor het afstudeeronderzoek van Madelon Snuverink.

Madelon Snuverink

Respondent

Bijlage 3: Introductie interview

Interview kwalitatief onderzoek: De invloed van social media op jongeren

Ik ben Madelon Snuverink, student aan Fontys Hogeschool, Bachelor of Social Work. Ik neem de interviews af met de respondenten, de informatie die hieruit volgt zal uitsluitend gebruikt worden voor dit afstudeeronderzoek.

Voor we aan het interview beginnen heb ik een verklaring die getekend moet worden door de respondent. In deze verklaring staat dat het interview volledig geanonimiseerd zal worden en dat de informatie uit dit interview uitsluitend gebruikt zal worden voor dit afstudeeronderzoek. Daarnaast verklaart de respondent of hij/zij wel of geen toestemming geeft voor het openbaar maken van de inhoud van dit interview in de hbo-kennisbank waar het onderzoek toegankelijk wordt voor derden.

Dit afstudeeronderzoek betreft een studie over de invloed van social media op jongeren en hoe de sociaal agoog passende begeleiding en ondersteuning kan bieden bij de risico's, gevaren en veilig gebruik hiervan. Aan de hand van dit onderzoek wordt kennis verzameld over de rol van social media op jongeren van afdeling Y binnen instelling X. Met deze kennis worden in dit onderzoeksrapport aanbevelingen geschreven voor de sociaal agoog binnen instelling X, waarmee zij in staat zijn passende begeleiding en ondersteuning te bieden gericht op veilig social media gebruik van jongeren.

De respondent is gevraagd om deel te nemen aan dit interview omdat hij/zij inzichten en antwoorden kan geven, waardoor er antwoord kan worden gegeven op de deelvragen en hoofdvraag. Het interview zal vermoedelijk een uur in beslag nemen, echter heeft de respondent de mogelijkheid om te allen tijde te stoppen. Het interview zal worden opgenomen zodat de resultaten hiervan verwerkt kunnen worden door de onderzoeker.

Voordat we beginnen aan het interview zou ik graag nog wat personalia willen verzamelen.

1. **De respondent is een man/vrouw.**
2. **De leeftijd van de respondent is ____ jaar.**
3. **Het aantal jaren werkervaring van de respondent is ____ jaar.**
4. **De functie van de respondent is _____.**

Bijlage 4: Codeboom

Deelvraag 1

Op welke manier heeft de sociaal agoog zicht op het gebruik van social media, de risico's en gevaren hiervan, van jongeren van afdeling Y binnen instelling X?

Hoofdthema	Sub-thema	Aantal respondenten
Aanbod	Werkgroep E-health	I
	Apps in behandeling	I
	Apps voor communicatie	I
	Apps voor ouders en jongeren	I
	Informatieve apps	I
	Thema social media	IIII
	Gedrag, risico's en gevaren op social media bespreekbaar maken op de groep (buiten het thema)	III
	Telefoon inleveren werkt niet	II
	Thema risicogedrag	I
	Psycho-educatie	I
	Geen contact via social media met jongeren (buiten whatsapp)	III IIII
	Inzichtspellen	I
	Ouders ondersteunen, handvaten geven en in gesprek gaan	III
	Social media gekaderd aanbieden	III
	Social media positief inzetten om rust te creëren	II
	Afspraken rondom social media benoemen in het startgesprek	II
	Communicatie via cliëntportaal	I
	Communicatie via Whatsapp	I
Zicht	Bespreken met jongeren wat voor apps ze hebben, op die manier zicht hebben	II
	Privacy van jongeren in het geding	II

	Geen volledig zicht op wat jongeren op social media doen	### IIII
	Risicogedrag van jongeren zichtbaar	I
	Dingen zien op snapchat, Instagram en Facebook	III
	Wel zicht op social media gebruik van mentorjongeren	###
	Jongeren die gamen	III
	Jongeren redelijk open	### III
Gesprek aangaan	In gesprek gaan n.a.v. wat jongeren laten zien	### III
	In gesprek gaan over social media	### I
	Groepsgesprek aangaan	IIII
	Bespreken tijdens mentorgesprek	###
	Bespreken tijdens ontspannen moment	### III
	Vertrouwensband	III
	Verschillende aanpak in gesprek met verschillende diagnostiek	II
	Humor inzetten	I
	In gesprek gaan met ouders omdat zij meer zicht hebben	III
	Bij signalen van onveilig social media gebruik kijken waar het vandaan komt	IIII
	Moeilijk gesprek aangaan over cyberpesten	I
	Moeilijk gesprek aangaan over gamen	I
	Met jongeren samen afspraken maken rondom social media	I
	Niet het groepsgesprek aangaan	I
	Bewustwording creëren bij jongeren	III
Veiligheid	Dilemma wel/geen ouders/verzorgende op de hoogte brengen	I
	Meldplicht wanneer veiligheid in het geding is	I
	Alert zijn	I

	Advies (tijdens startgesprek) geen social media uitwisselen	III
Jongeren ondersteunen	Jongeren stimuleren zelf het gesprek aan te gaan met ouders/verzorgende	I
	Jongeren ondersteunen in het gesprek met ouders/verzorgende	I
Doelgroep	Kwetsbare jongeren	###
	Risicovolle doelgroep	IIII
	Wisselend gevoelig voor sociale beloningen	II
	Weerbaarheid wisselend onder jongeren	I
	Vergroten van het zelfvertrouwen is lastig	I
	Naïef	II
	Niet bewust van risico's op social media	### II
	Diagnostiek versterken in negatieve zin via social media	I
	Geen duidelijk verschil in diagnostiek in combinatie met social media gebruik	II
	Bevestiging zoeken van ertoe doen	###
	Social media kan de dag/gedrag beïnvloeden	III
	Social media heeft een grote invloed op de jongeren	### I
	Snel afgeleid	III
	Jongeren kunnen geen gevolgen overzien op social media	IIII
	Jongeren zijn niet voldoende bewust van gevaren en risico's	### I
	Jongeren hebben het in de gaten als iemand verkeerde bedoelingen heeft	I
	Wel verschil in verschillende diagnostiek m.b.t. social media	###
	IQ speelt een rol m.b.t. social media	III
	Wel gevoelig voor sociale beloningen	###
	Online groepsdruk	IIII
	Groepsdynamica	III
	Groepsdruk	III

	Combinatie tussen puberteit en diagnostiek m.b.t. gevoeligheid voor sociale beloningen	###
	Niet voldoende weerbaar	III
	Social media gebruiken uit verveling	I
	Social media is een manier om tot rust te komen	I
	Er moet van social media worden afgeleid, i.p.v. afleiding door social media	I
	Jongeren gebruiken positief social media	II
	Omgeving is een factor	III
	Niet heel weerbaar	II
	Jongeren zijn oppervlakkig open over social media	II
Kennis	Redelijk op de hoogte wat jongeren doen	III
	Wel bekend met risico's en gevaren van social media	III
	Positieve en negatieve kanten van social media	###
	Niet voldoende stilstaan bij verschillende diagnostiek m.b.t. social media	I
	Signalen niet herkennen	II
	Onvoldoende op de hoogte hoe te handelen bij onveilig social media gebruik	I
	Training seksualiteit groepsleiding	I
	Op de hoogte van ontwikkelingen via werkgroep/intranet	III
	Bekend met social media	### IIII
	Bekend met seksualiteit op social media	### IIII
	Bekend met cyberpesten	### IIII
	Collega's hebben meer kennis van social media	II
	Er is een soort richtlijn onder collega's, maar geen vastgestelde visie	###
	Niet precies weten wat het thema social media inhoudt	II
	Up to date blijven door jongeren	IIII
	Nieuwe trends bespreken onder collega's	IIII

	Ligt redelijk gelijk onder collega's	IIII
	Mist actualiteit onder collega's	III
	Wel zorgwekkend social media gebruik herkennen	II
	Niet op de hoogte hoe collega's over social media in gesprek gaan	III
Aanpak	Telefoon inleveren	IIII I
	Duidelijke instructie	III
	Zerotolerance beleid	I
	Andere partijen betrekken	I
	Wijzen op eigen verantwoordelijkheid	I
	Geweldloos verzet	I
	Aansluiten in taalgebruik	I
	Gedrag spiegelen	II
Begeleiding	Geen gebruik maken van de apps vanuit de organisatie	IIII
	Wordt niet preventief besproken	IIII
	Alle collega's houden zich aan de afspraken m.b.t. telefoons	IIII
	Begeleiding op maat	II
	Fasering	III

Deelvraag 2

Wat heeft de sociaal agoog binnen instelling X nodig om passende begeleiding en ondersteuning te bieden en meer zicht te krijgen op hoe de jongeren van afdeling Y gebruik maken van social media?

Hoofdthema	Sub-thema	Aantal respondenten
Begeleiding	Meer eruit kunnen halen i.p.v. 2x per jaar thema geven	III
	Laten nog dingen liggen in startgesprek	II
	Jongeren bewuster maken	II
	Wordt nog niet preventief ingezet	IIII
	Meer positieve insteek	III
	Meer begeleiding willen bieden	II
Kennis	Niet alle collega's even bekend met social media, daar is winst in te behalen	IIII
	Meegroeien met jongeren	II
	Meer inzicht in hoe en waarom jongeren social media gebruiken	IIII
	Social media structureler terug laten komen onder groepsleiding	IIII
	Social media wordt te weinig besproken, pas als er iets is	II
	Er mist actualiteit onder collega's	III
	Het moet meer eigen worden	I
	Iets met de aanbevelingen van dit onderzoek doen	I
	Bewuster worden van het onderwerp social media	III
Ideale situatie	Geen telefoon	III
	Geen social media	I
	Meekijken in de telefoon van jongeren	IIII
	Een alarmsysteem op de telefoon die zegt wat wel en niet goed is	I
	Meer het vertrouwen van jongeren krijgen	I
	Zelfinzicht van de jongeren is groter	I

	Dat jongeren social media meer los kunnen laten	III
Aanbod	Positieve kanten meer laten zien	III
	Er mist uitleg over social media	I
	Ouders informatie geven	III
	Niet méér gebruik van social media in behandeling/thema's	II

Deelvraag 3

Hoe kan de sociaal agoog binnen instelling X begeleiding inzetten om meer zicht te krijgen en ondersteuning te bieden in het social media gebruik van jongeren van afdeling Y binnen instelling X?

Hoofdthema	Sub-thema	Aantal respondenten
Gewenst aanbod	Gast spreker	I
	Ervaringsdeskundige	I
	Scholing van groepsleiding	IIII
	Meer handvaten voor groepsleiding	IIII
	Terug laten komen in de vergadering	III
	Geen geforceerde tools	I
	Rollenspellen	II
	Methodiek toepassen	I
	Social media toevoegen aan de routeplanner	III
	Nieuwe info m.b.t. social media	II
	Via een nieuwsbrief updates krijgen m.b.t. social media	I
	Meer terug laten komen in mentorgesprekken (structureler)	II
	Niet per se alles hoeven zien	III
	Onderzoeken hoe jongeren tegen het onderwerp social media aankijken	I
	Voorlichtingsavond voor ouders, eventueel vanuit de gemeente	I
	Meer zicht op wat jongeren doen op social media d.m.v. een algemene Facebookpagina	II

Bijlage 5: Informatie respondenten

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Functie	Werkervaring
1	Man	35	Jeugdzorgwerker D	7 jaar
2	Vrouw	32	Jeugdzorgwerker C	10 jaar
3	Vrouw	26	Jeugdzorgwerker D	2 ½ jaar
4	Man	21	Stagiair Sportkunde	4 jaar (stage-ervaring)
5	Vrouw	37	Jeugdzorgwerker D	12 ½ jaar
6	Vrouw	33	Jeugdzorgwerker D	10 jaar
7	Vrouw	19	Stagiaire Sociale Studies	3 jaar (stage-ervaring)
8	Man	48	Jeugdzorgwerker D	19 jaar
9	Vrouw	24	Stagiaire Pedagogiek	3 jaar (stage-ervaring)